

Markedsanalyse

APRIL 2020

TEKNIQ ARBEJDSGIVERNE

Indhold

Sammenfatning.....	3
1. Dansk økonomi.....	5
1.1 Sund dansk økonomi.....	5
1.2 Endnu en stigning i beskæftigelsen.....	6
1.3 Prisstigninger på boligmarkedet.....	7
1.4 Bygge- og anlægsaktiviteten.....	8
2. Installationsbranchens aktivitet.....	10
2.1 Aftagende vækst i 2019.....	10
2.2 Virksomhederne bliver større.....	11
2.3 Elbranchen med stabil vækst.....	12
2.4 Landsdækkende vækst.....	12
2.5 Virksomhedernes forventninger.....	13
2.6 Udvikling i nybyggeri og reparation.....	14
2.7 Udvikling i bygningstyper.....	14
2.8 Udvikling i el- og vvs-branchens forretningsområder.....	18
3. Installationsbranchens arbejdskraft.....	23
3.1 Endnu en beskæftigelsesrekord.....	23
3.2 Branchens rekrutteringsmuligheder.....	24

Denne rapport er udarbejdet af Kraka Advisory i samarbejde med TEKNIQ Arbejdsgiverne.

Rapporten er udarbejdet af director Svend Torp Jespersen og konsulent Marc Skov Jacobsen, Kraka Advisory og Rasmus Heitmann og Lucas Have Manor, TEKNIQ Arbejdsgiverne.

Sammenfatning

Dansk økonomi har i lang tid befundet sig i en højkonjunktur, og det skaber travlhed i installationsbranchen. I 2019 var ca. 3,0 mio. i beskæftigelse i Danmark, og dermed blev beskæftigelsesrekorden fra 2018 slået. Sammenlignet med toppen af sidste højkonjunktur er beskæftigelsen steget mere i installationsbranchen end i de øvrige dele af bygge- og anlægsbranchen. Der er således en større andel af de beskæftigede i bygge- og anlægsbranchen i dag, der er ansat i installationsbranchen.

Privatforbruget er vokset med mere end 1,5 pct. årligt de sidste 5 år, og stigningen sker samtidigt med, at husholdningerne sparer op. Stigningen i det private forbrug er dermed ikke lånefinansieret, som under den seneste højkonjunktur, hvilket gør dansk økonomi bedre rustet til en afmatning.

Nu er coronaepidemien kommet til. Det er uden for nogen diskussion, at dansk økonomi, og dermed alle brancher, vil blive økonomisk berørt af krisen, og på kort sigt kan effekten være betydelig.

I 2019 fortsatte fremgangen i installationsbranchen med en stigning i omsætningen på 1,2 mia. kr. til nu at være på 54,6 mia. kr. – svarende til en omsætningsvækst på 2,3 pct. Det er sytten år i træk med vækst i branchen, og aktiviteten nærmer sig niveauet i 2008, hvor aktiviteten toppede. I 2019 oplevede branchen vækst i 4 ud af 5 regioner, dog var væksten negativ i Region Nordjylland, men ellers var væksten bredt funderet.

Elbranchen fortsatte sin stabile vækstrate med en stigning i omsætningen på 3,5 pct. til 31,0 mia. kr., og slog i 2019 branchens omsætningsrekord fra 2007. Vvs-branchens omsætning voksede i 2019 med 0,7 pct. til 23,6 mia. kr., hvilket kommer efter tre år med vækstrater på over 4 pct. i vvs-branchen. Boligbyggeriet faldt i 2019 marginalt fra et meget højt niveau, hvilket kan forklare den lavere omsætningsvækst i vvs-branchen.

I 2019 var 48.000 beskæftiget i installationsbranchen, og dermed blev sidste års beskæftigelsesrekord slået. Installationsbranchen har formået at øge beskæftigelsen på trods af, at det er blevet sværere at rekruttere medarbejdere, og at ledigheden for elektrikere og vvs'ere er i bund. Installationsbranchen løser rekrutteringsudfordringerne ved at ansætte flere lærlinge, mere udenlandsk arbejdskraft og ved at ansætte medarbejdere med en anden profil end den oprindeligt efterspurgte.

Usikkerhed om fremtiden

Allerede før coronaepidemien kom til, var der udsigt til en afmatning i dansk økonomi. Med coronaepidemien vil der opstå tab og forskydning af produktion i hele den danske økonomi og dermed også i installationsbranchen. Hvor stor effekt krisen har på fremtiden, er dog på nuværende tidspunkt ikke muligt at vurdere.

Tablet sammenfatning: Udvikling i installationsbranchen

Udvikling i installationsbranchen fra 2016 til 2019		2016	2017	2018	2019
Omsætning (mia. kroner, 2020-priser)	Installationsbranchen	49,3	51,1	53,4	54,6
	– Heraf elbranchen	28,1	29,0	29,9	31,0
	– Heraf vvs-branchen	21,3	22,1	23,4	23,6
Beskæftigelse (i 1.000 personer)	Installationsbranchen	44,3	45,1	47,0	48,0
	– Heraf elbranchen	27,6	27,9	29,2	30,2
	– Heraf vvs-branchen	16,8	17,2	17,8	17,8

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik

Dansk økonomi er meget solid. Derfor er det alt andet lige vurderingen, at Danmark har et godt udgangspunkt for at komme fri af krisen og tilbage på et vækstspor. Dog må det forudsættes, at indsatsen under krisen fra regering og folketing medvirker aktivt og vedtager initiativer, som sikrer, at danske virksomheder kommer igennem krisen med kapitalapparatet intakt på den anden side. Her er hjælpepakker med hjemsendelsesordninger og fjernelse af anlægsloftet for regionale og kommunale bygninger vigtige skridt på vejen.

Installationsbranchens langsigtede drivers er stadig i markedet og påvirkes ikke af coronaepidemien. Industrien efterspørger fortsat intelligente tekniske installationer inden for automatisering, energieffektivisering og styring, mens indeklima og energioptimering efterspørges til bolig og kontorejendomme. Dette skaber efterspørgsel efter installationsbranchens kompetencer i de kommende år.

Der er også stor politisk efterspørgsel efter installationsbranchens kompetencer. De nedsatte klimapartnerskaber vil føre til tiltag om energieffektivisering, og regeringens målsætning om 70 pct. reduktion af CO₂ i 2030 i klimaloven vil formentlig medføre store investeringer i energibesparelser på boligområdet. I dag ligger 40 pct. af energiforbruget i boligerne.

1. Dansk økonomi

Opsvinget i Danmark fortsatte i 2019 og dansk økonomi har dermed fortsat den lange periode med højkonjunktur. Væksten i BNP var i 2019 på 2,2 pct., hvilket gør opsvinget til en af de længste vækstperioder i nyere dansk økonomi. Både privatforbruget og eksporten af varer og tjenester bidrog i 2019 til den pæne vækstrate. Samtidig steg beskæftigelsen igen i 2019 til et rekordhøjt niveau. Dette på trods af en lav ledighed.

Under udarbejdelsen af nærværende rapport er coronaepidemien kommet til. Det er uden for nogen diskussion, at dansk økonomi, og dermed alle brancher, vil blive økonomisk berørt af krisen. På kort sigt kan effekten være betydelig. Det er ikke muligt pt. at vurdere, hvornår effekten klinger af, eller hvor meget der må noteres som vedvarende tab og hvor meget, der er produktion, som blot forskydes ud i tid inden for de forskellige brancher. Dansk økonomi er i forhold til andre lande ramt af coronaepidemien meget solid. Derfor er det alt andet lige vurderingen, at Danmark har et relativt godt udgangspunkt for at komme fri af krisen og tilbage på et vækstspor. Dog må det forudsættes, at indsatsen under krisen fra regering og folketing medvirker aktivt og vedtager initiativer, som sikrer, at danske virksomheder kommer igennem krisen med kapitalapparatet intakt på den anden side.

1.1 Sund dansk økonomi

Væksten i den danske økonomi i 2019 endte med at være større, end man forventede ved udgangen af 2018. Store usikkerheder for den globale handel i slutningen af 2018 satte sit aftryk på forventningerne. Dette var dog ikke noget, der for alvor påvirkede væksten i 2019, der var højere end forventet.

Igen i 2019 slog Danmark rekorden for antallet af beskæftigede, hvilket har været den primære årsag til stigende indkomster i de danske husholdninger. Danske husholdninger har i de senere år oplevet en stigende disponibel indkomst, hvilket betegner det beløb husholdningerne har til rådighed, efter skatter er betalt. Indkomstfremgangen spiller en vigtig rolle for væksten i privatforbruget.

Realvæksten i BNP var i 2019 på 2,2 pct. BNP-væksten kan henføres til vækst i privat forbrug, investeringer og eksport. Derfor beskrives udviklingen i disse komponenter.

Privatforbruget oplevede i 2019 en realvækst på 1,9 pct. og har i de seneste år været positiv. På trods af dette, så er forbrugskvo-

ten i Danmark stadig relativt lav. Forbrugskvoten afspejler hvor stor en andel af indkomsten, der går til forbrug. Denne kvote har i løbet af opsvinget ligget konstant, hvilket vil sige, at danskerne ikke har brugt hele deres øgede indkomst på stigende forbrug. Den resterende del af indkomststigningen har danskerne i stedet brugt på at nedbringe gælden. De danske husholdninger står derfor bedre rustet til en økonomisk afmatning end i slutningen af seneste højkonjunktur. Den lavere lånefinansiering i husholdningerne betyder samtidig, at forbrugsvæksten kan holdes oppe, på trods af, at der skulle komme en afmatning af økonomien. Væksten i beskæftigelsen har medført stigende lønninger. Samtidig er lønindkomsterne steget mere end forbrugerpriserne, hvilket gør, at flere danskere oplever, at deres købekraft stiger.

Investeringerne har været stigende siden 2013, men stigningen aftog i 2019 i forhold til de foregående år. Den store stigning i 2018 hænger delvist sammen med en stor engangsinvestering i skibe, der påvirkede investeringerne meget positivt i det pågældende år. Derudover steg erhvervsinvesteringerne også kraftigt i starten af opsvinget, hvilket gør, at mange af virksomhedernes investeringer i nye maskiner, bygninger, software og lignende allerede er foretaget, og det kan dermed reducere de fremtidige investeringer.

Eksporten i dansk økonomi har de seneste år ligget højt. Dette fortsatte ind i 2019. En høj eksport følges oftest af en høj import. Dette var dog ikke tilfældet i 2019, hvor specielt medicinalbranchen bidrog meget til eksporten. Dette er en branche, der i lavere grad end resten af industrien er afhængig af import i deres produktion, hvilket forklarer noget af forskellen mellem importen og eksporten i 2019.

Udsigterne til fremtiden er usikre. Coronaepidemien har sat en stopper for økonomi og produktion, hvilket kan påvirke installationsbranchen i kommende år. Allerede før coronaepidemien blev opfattet som en international økonomisk faktor, var udsigterne til den danske økonomi præget af forventningen om, at tempoet i væksten ville falde. Usikkerheder om en mulig handelskonflikt mellem USA og Kina, samt Brexits betydning for samhandlen lagde, og lægger stadig, en dæmper på vækstforventningerne. Disse faktorer kan påvirke dansk økonomi og installationsbranchen i de kommende år.

Tabel 1.1 Udvikling i Danmarks økonomiske nøgletal

	2016	2017	2018	2019
Bruttonationalprodukt (realvækst i pct.)	3,2%	2,0%	2,4%	2,2%
Import	3,7%	4,3%	3,6%	0,2%
Eksport	4,1%	4,6%	2,4%	1,9%
Privatforbrug	2,4%	1,6%	2,6%	1,9%
Offentligt forbrug	0,2%	1,0%	0,4%	0,6%
Investeringer	7,6%	2,5%	6,7%	1,2%

Kilde: Danmarks Statistik, NAN1.

1.2 Endnu en stigning i beskæftigelsen

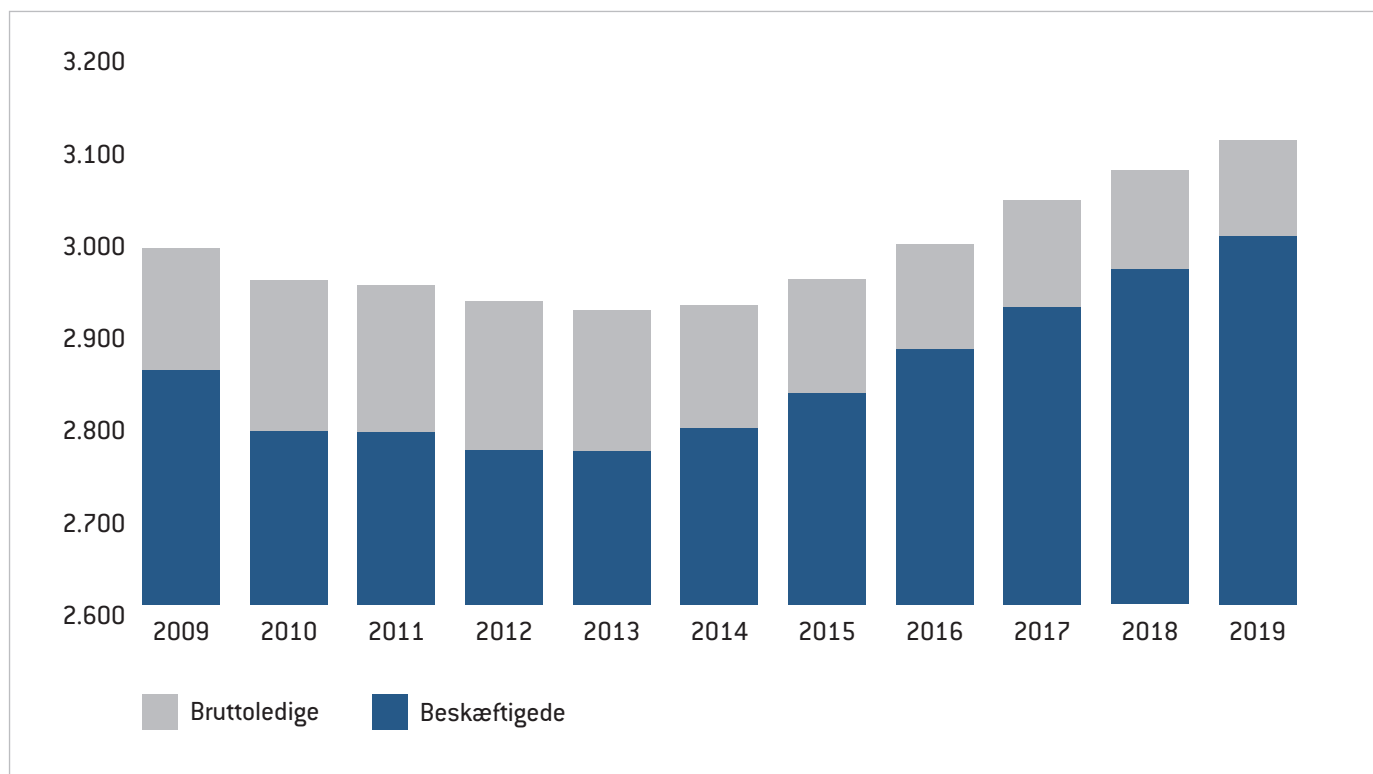
Igen i 2019 blev beskæftigelsesrekorden slået, efter at beskæftigelsen i 2018 lå på et rekordhøjt niveau. I løbet af 2019 kom der godt 35.000 flere i beskæftigelse i Danmark, hvilket bringer det samlede antal beskæftigede op på 3,0 mio. Samtidig med stigningen i beskæftigelsen er bruttoledigheden i Danmark faldet fra 108.000 til 104.000. Det er derfor kun en lille andel af beskæftigelsesfremgangen, der kan forklares af et fald i ledigheden. Den primære årsag til den øgede beskæftigelse er derimod et stigende arbejdsudbud, der bl.a. kan tilskrives en højere tilbagetrækningsalder samt tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

Før coronaepidemien blev kendt, var Finansministeriets skøn, at væksten i beskæftigelsen ville fortsætte i de kommende år om end på et lavere niveau. Da ledigheden i Danmark er lav, skal en potentiel vækst i beskæftigelsen primært komme fra andre sider. Tilbagetrækningsreformen fra 2011 vil i de næste år forhøje pensionsalderen og dermed øge arbejdsudbuddet, hvilket kan være en kilde til øget beskæftigelse. Modsat dette vil regeringen arbejde for at sikre sit valgløfte om en mulighed for tidligere tilbagetrækning for nedslidte, der potentielt kan omfatte et større antal som forlader arbejdsmarkedet, hvilket vil have en klar negativ effekt på arbejdsudbuddet.

I takt med, at ledigheden falder, oplever danske virksomheder en stigning i forgæves rekrutteringer. Andelen af forgæves rekrutteringer for hele det danske arbejdsmarked var i 2018 på det højeste niveau under denne højkonjunktur, mens den er faldet en smule i 2019. Virksomhederne oplever dog stadig vanskeligheder i forbindelse med rekruttering, hvor landbrug og skovbrug, samt bygge og anlæg er de brancher med størst rekrutteringsudfordringer. Dette håndterer virksomhederne ved, at de i omkring halvdelen af de forgæves rekrutteringer ender med at ansætte en person, der ikke besidder de ønskede kvalifikationer.

I den aktuelle situation er der behov for både kortsigtede og langsigtede tiltag. De kortsigtede tiltag bør sikre erhvervslivets likviditet og indkomst samtidig med, at indkomstgrundlaget for de beskæftigede sikres. De langsigtede tiltag bør bidrage til at sikre arbejdsudbuddet på et hensigtsmæssigt niveau og sikre, at arbejdsstyrken har de relevante kompetencer for at kunne deltage på arbejdsmarkedet. Selvom arbejdskraftens internationale mobilitet ikke under den nuværende coronaepidemi er noget, landene understøtter, så er der på sigt behov for at sikre danske virksomheders øgede adgang til at rekruttere udenlandsk arbejdskraft.

Figur 1.1 **Udvikling i arbejdsudbuddet (1.000 personer)**

Kilde: Danmarks Statistik, NAHB og AUS07.

1.3 Prisstigninger på boligmarkedet

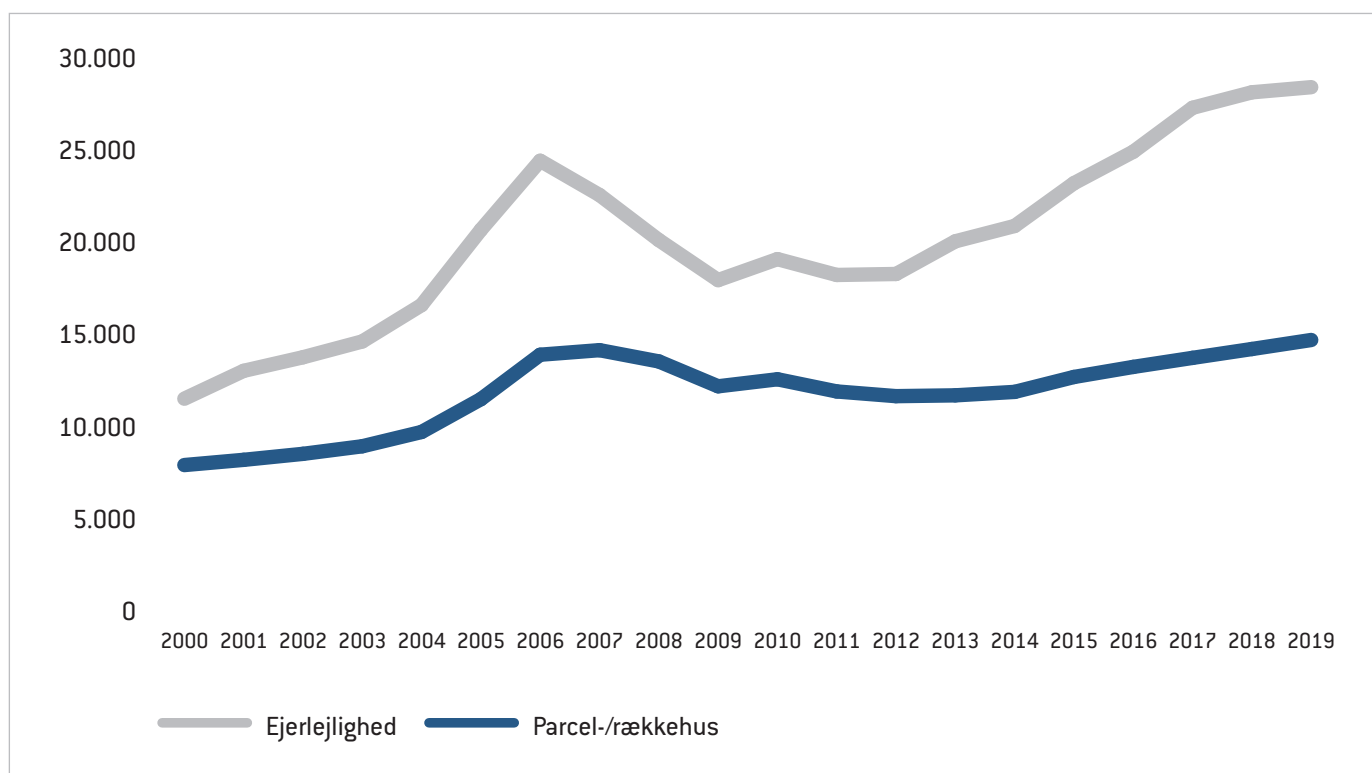
2019 bød endnu engang på prisstigninger på boligmarkedet. Størst var stigningen på markedet for parcel- og rækkehuse, der i 2019 fortsatte med en vækstrate på omkring 4 pct., hvilket er nogenlunde det samme som i de foregående år. Denne positive og stabile vækst i huspriserne har stået på siden 2014.

Tendensen for priserne på markedet for ejerlejligheder er lidt anderledes. Dette marked har været kendetegnet af høje prisstigninger på i gennemsnit 9 pct. om året i perioden fra 2013 til 2017. Derefter er prisstigningerne fladet ud, og priserne på ejerlejligheder steg i 2019 således kun med 1 pct. Der er en række mulige forklaringer på udviklingen, der alle kan være dele af en samlet forklaring. En forklaring er, at ejerlejlighedsmarkedet typisk reagerer hurtigere end markederne for parcelhuse og rækkehuse, og at udviklingen på de sidstnævnte markeder følger

ejerlejlighedsmarkedet med en tidsforsinkelse. Udviklingen på ejerlejlighedsmarkedet kan derfor afspejle, at en konjunkturaftmatning er på vej, og at markederne for parcelhuse og rækkehuse endnu ikke har reageret herpå. En anden forklaring er, at det øgede udbud af ejerlejligheder efter flere års vækst i nybyggeriet lægger et nedadgående pres på priserne.

Realkreditrenterne har i de seneste år været på et meget lavt niveau. De lave lange renter har fået flere danskere til at vælge fastforrentede realkreditlån. Dette skaber en øget sikkerhed om husholdningernes økonomi og giver øget robusthed overfor rentestigninger. Kombineret med stigningen i den disponible indkomst vil det understøtte boligpriserne. Ligeledes vil den øgede indkomst og friværdis give husholdningerne muligheden for at renovere et badeværelse eller køkken – eller foretage energirenovring af boligen.

Figur 1.2 Prisudvikling på boligmarkedet (kr./m², løbende priser)

Kilde: FinansDanmark

Anm.: Tallene viser 3. kvartal i det pågældende år.

1.4 Bygge- og anlægsaktiviteten

De seneste mange års stigende boligpriser og det lave renteniveau har gjort det muligt for husholdningerne at bruge flere penge på at renovere og vedligeholde boliger. Samtidig er antallet af opførte boliger på et meget højt niveau. Foreløbige tal for bygge- og anlægsbranchens produktion i 2019 ligger på 303,1 mia. kr., hvilket i løbende priser er en stigning på 2,5 pct. i forhold til året inden.

Byggeriet er siden 2013 gået markant frem, og det påbegyndte byggeri er steget i alle årene fra blot 11.500 påbegyndte boliger i 2013 til 33.000 boliger i 2018, hvilket er det højeste antal påbegyndte boliger i et enkelt år under dette opsving.

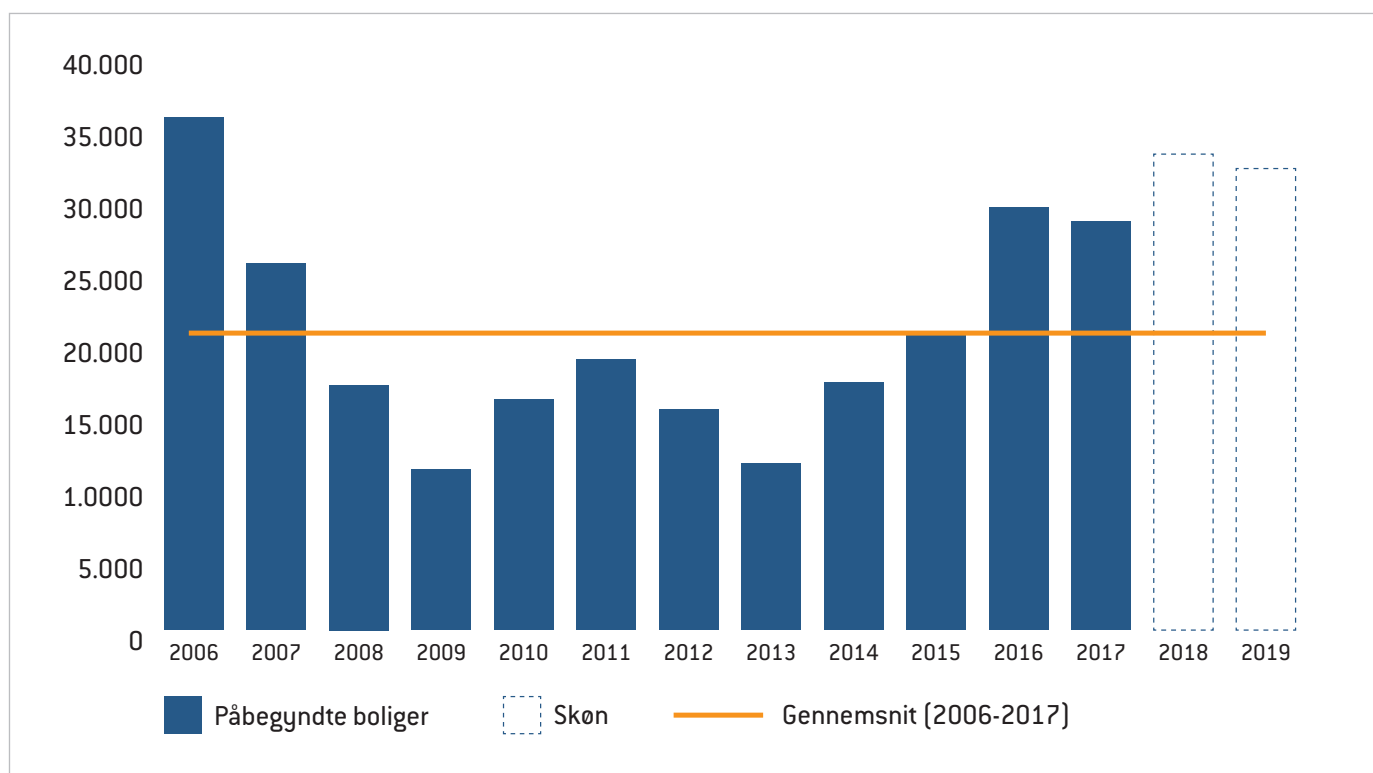
En kombination af høje og stigende boligpriser samt et lavt renteniveau har gjort investering i boligbyggeri til en attraktiv mulighed. En af grundene til, at toppen af påbegyndte boliger skønnes at være nået i 2018, er, at ændringer i skatteregler gør, at hvis man overtager sin bolig inden udgangen af 2020, så får man en skatterabat. Dette kan have fremrykket nogle boligin-

vesteringer for at få dem færdige i tide før skatterabatten. Det er specielt antallet af påbegyndte lejlighedsbyggerier, der ventes at falde med 1.500 fra 2018 til 2019 som følge af rabatten, da rabatten særligt er væsentligt i de større byer.

Påbegyndt erhvervsbyggeri har de seneste par år også haft en positiv udvikling, men dog ikke med samme vækstrate som påbegyndte boliger. Anlægsbranchen har i længere tid haft pæne stigninger i produktionsværdien fra 48,2 mia. kr. i 2010 til 74,2 mia. kr. i 2018 i løbende priser. De foreløbige tal viser, at produktionen i 2019 var på ca. tilsvarende niveau som i 2018.

Figur 1.3 Påbegyndt boligbyggeri (antal boliger)

Kilde: Danmarks Statistik, BYGV03 (før 2018) og Dansk Byggeri, Konjunkturanalyse oktober 2019 (2018 og 2019).
Anm.: 2018-2019 er skøn, da der er en stor forsinkelse på de endelige tal. Gennemsnit er på baggrund af 2006-2017.

2. Installationsbranchens aktivitet

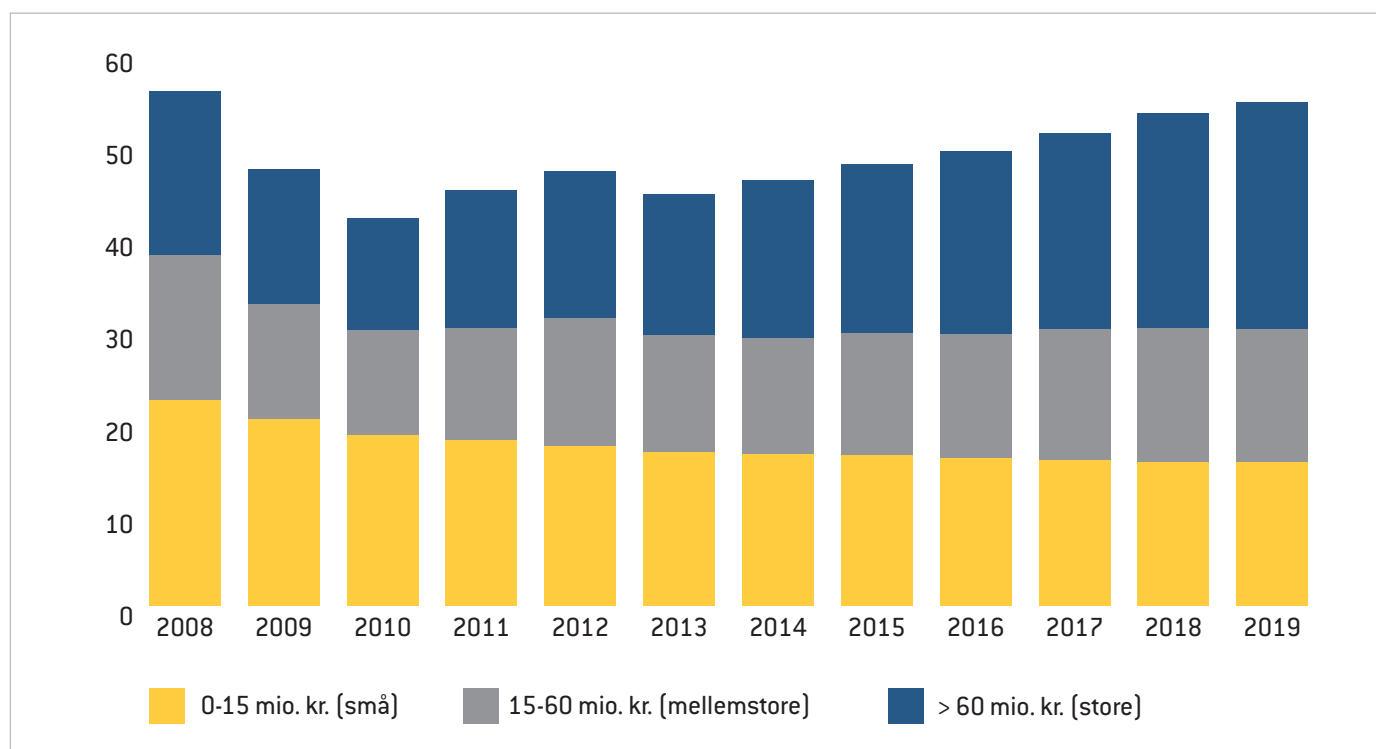

Omsætningen i installationsbranchen steg fortsat i 2019 til nu at være oppe på 54,6 mia. kr. Dette svarer til en stigning på 2,3 pct. i forhold til 2018. Denne stigning er dog lavere, end den har været i de seneste mange år. Forventningerne til branchens fremtidige omsætning er meget usikre i øjeblikket. Coronaepidemien vil have en negativ effekt på dansk økonomi og installationsbranchen på kort sigt. Konsekvenserne på længere sigt kan derimod være svære at spå om. Branchens langsigtede vækstdrivere som fx behovet for energieffektivisering eksisterer stadig og påvirkes ikke af epidemien.

2.1 Aftagende vækst i 2019

Omsætningstallene fra Danmarks Statistik viser, at omsætningen i installationsbranchen i 2019 steg fra 53,4 til 54,6 mia. kr. Det er dog første gang siden 2013, at branchen har oplevet en vækstrate på under 3 pct. Elbranchens omsætning var i 2019 på 31,0 mia. kr., hvilket svarer til en stigning på 3,5 pct. i forhold til 2018, og elbranchen er dermed den drivende faktor bag den samlede stigning i installationsbranchen. Vvs-branchens omsætning steg fra 2018 til 2019 med 0,7 pct. til et niveau på 23,6 mia. kr. Dette kommer dog efter en række år med vækstrater på over 4 pct. i vvs-branchen.

Figur 2.1 Installationsbranchens omsætning fordelt på virksomhedsstørrelse (mia. kr., 2020-priser)

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik.

Installationsbranchens vækst understøttes af et bredt funderet opsving i den danske økonomi. Den stigende indkomst og friværdis i Danmark har givet husholdningerne muligheden for at investere i boligkøb eller renovering af boligen. Samtidig efterspørger erhvervslivet i stigende grad mere intelligente, tekniske installationer. Der er høj aktivitet i byggebranchen, og da tekniske installationer udgør en stigende del af moderne byggeri, bidrager det i høj grad til branchens vækst. I 2019 stagne- rede aktiviteten dog på bygge- og anlægsområdet, hvilket også har kunnet ses i væksten i installationsbranchen, der ikke har oplevet samme vækstrate i 2019 som i tidligere år.

Omsætningen i installationsbranchen er fra 2013 til 2019 steget fra 44,6 mia. kr. til 54,6 mia. kr., hvilket svarer til en realvækst på 22,4 pct. Branchens omsætning er dermed kun 2,3 pct. lavere end rekordniveauet i 2008, hvor omsætningen var på 55,8 mia. kr. (2020-priser). På trods af, at den samlede installationsbranche stadig er lidt under omsætningsrekorden fra sidste højkonjunktur, så er omsætningen i elbranchen nu på et rekordhøjt niveau. Omsætningen i elbranchen var i 2019 på 31,0 mia. kr., hvilket er 0,5 mia. kr. eller 1,6 pct. højere end det tidligere rekordniveau i 2007. Vvs-branchens omsætning har dog endnu ikke nået et nyt rekordniveau, og er 2,3 mia. kr. eller 9,0 pct. fra branchens højest registrerede omsætning i 2008.

Til sammenligning er den generelle vækst i BNP i den samme periode 14,7 pct. Installationsbranchen har således klaret sig

væsentlig bedre end den generelle danske økonomi.

Service, reparation og vedligeholdelse har traditionelt udgjort den største del af omsætningen i installationsbranchen, men de seneste år har aktiviteten for nybyggeri og tilbygning været tiltagende, og de to aktiviteter fylder næsten det samme nu. Opdelt på områder fylder arbejdet med boligejendomme mest i 2019 efterfulgt af hhv. erhvervs- og offentlige ejendomme.

2.2 Virksomhederne bliver større

Der er i 2019 kommet flere store virksomheder i installationsbranchen, mens antallet af små og mellemstore virksomheder er faldet. Det skyldes primært organisk vækst hos de små og mellemstore virksomheder, der har vokset sig store. De store virksomheders andel af installationsbranchens samlede omsætning fylder derfor også mere i 2019 end i 2018.

Omsætningen blandt de store virksomheder er fra 2013 til 2019 steget med knap 10 mia. kr., hvilket svarer til hele omsætningsvæksten i branchen. I samme periode er omsætningen faldet lidt blandt de små virksomheder og steget lidt blandt de mellemstore virksomheder. De store virksomheders markedsandel er således steget fra 34 pct. i starten af opsvinget i 2013 til 44 pct. i 2018 og 45 pct. i 2019. Udover organisk vækst hos virksomhederne, kan en anden forklaring være opkøb og fusioner i branchen, som kan få antallet af store virksomheder og deres samlede omsætning til at stige.

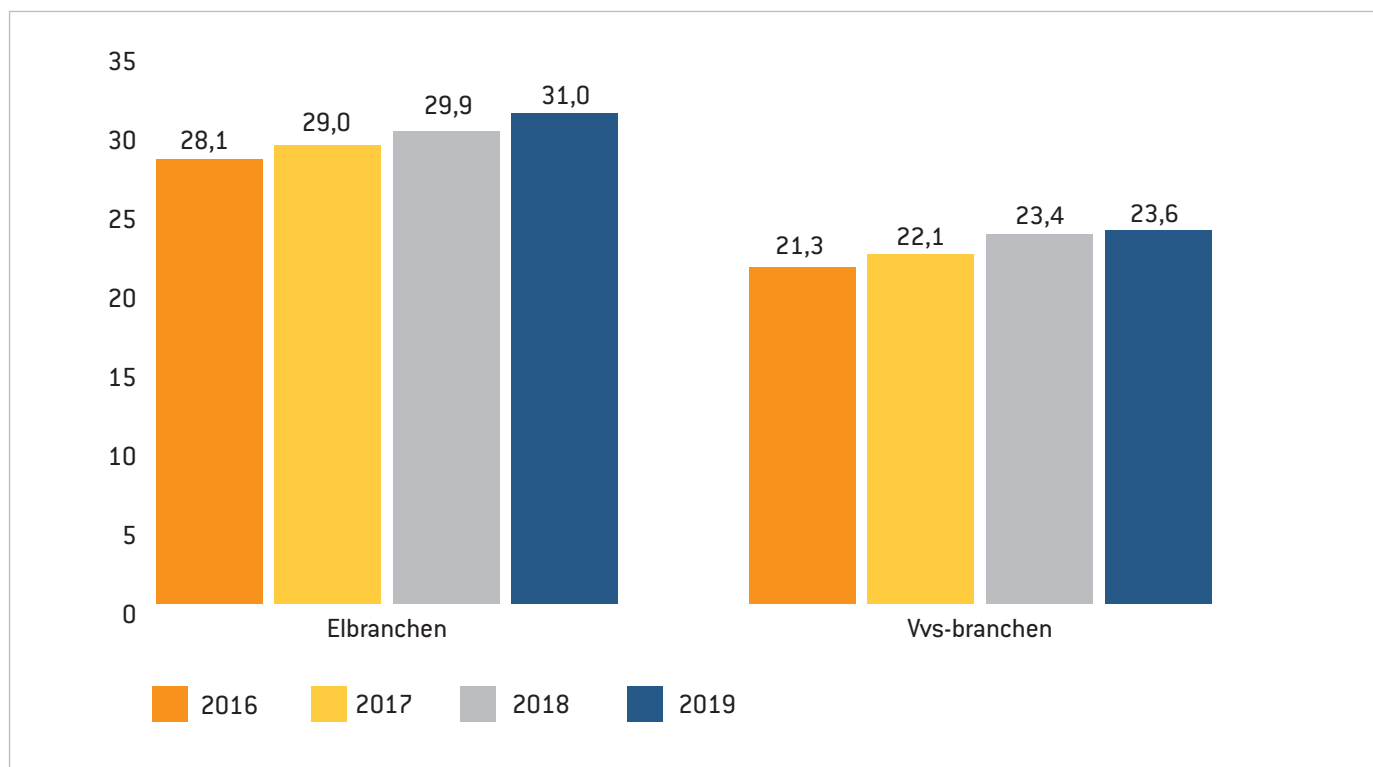
Tabel 2.1 Udvikling i virksomhedernes størrelse

Årlig omsætning	Antal virksomheder		Markedsandel	
	2018	2019	2018	2019
0-15 mio. kr. (små)	4.005	3.972	29%	28%
15-60 mio. kr. (mellemstore)	525	517	27%	27%
> 60 mio. kr. (store)	109	121	44%	45%
Total	4.638	4.610	100%	100%

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik og egne beregninger.

Anm.: Virksomheder med en årlig omsætning under 500.000 kr. indgår ikke i tabellen.

Figur 2.2 Omsætning i el- og vvs-branchen (mia. kr., 2020-priser)

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik.

2.3 Elbranchen med stabil vækst

Realvæksten i elbranchen har i de seneste tre år ligget meget stabilt omkring 3-3,5 pct. årligt. I samme periode har vvs-branchens årlige vækstrate svinget fra hele 6,0 pct. i 2018 til 0,7 pct. i 2019. Vvs-branchen er mere følsom over for ændringer i byggeri og boligrenovering end elbranchen. Boligejendomme udgjorde således 39 pct. af vvs-branchens omsætning i 2019, mens det kun udgjorde 24 pct. for elbranchen, der har flere erhvervs- og industrikunder. Stigningen i det påbegyndte byggeri fra 2017 til 2018 samt faldet fra 2018 til 2019 kan forklare store dele af udsvingene i omsætningsvæksten for vvs-branchen. Vækstraterne gav også udslag i beskæftigelsen, der i 2019 steg med 3,4 pct. i elbranchen, mens vvs-branchen ikke oplevede nogen ændring.

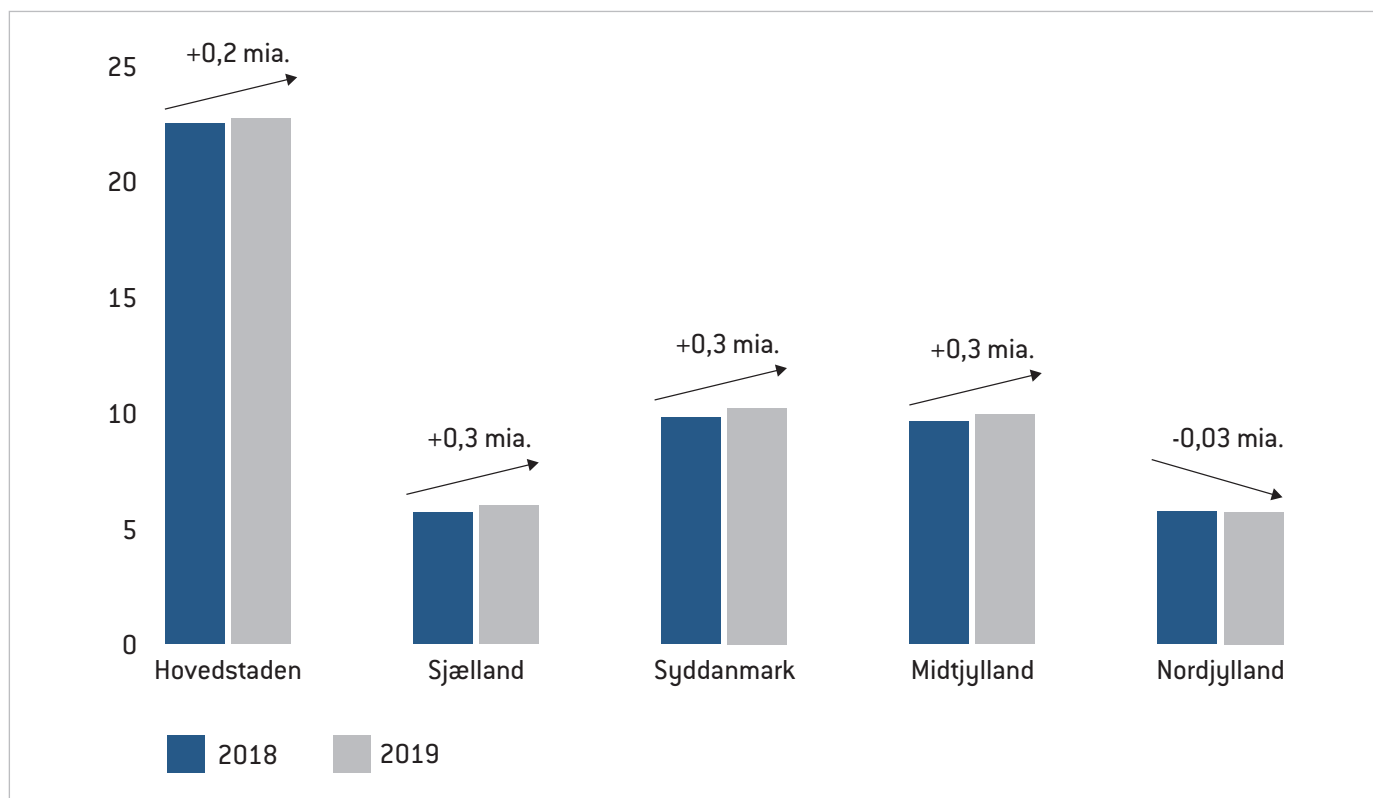
2.4 Landsdækkende vækst

Omsætningsvæksten i installationsbranchen har, med undtagelse af Region Nordjylland, været bredt funderet over alle regioner i Danmark. Sidste år oplevede Nordjylland heller ikke nogen stigende omsætning. Dette kommer dog efter et par år, hvor installationsbranchen i Nordjylland har haft pæne vækstrater.

Den største samlede omsætning i branchen ligger hos virksomhederne i Region Hovedstaden, der siden opsvingets begyndelse i 2013 har haft de største stigninger med over 30 pct. realvækst fra 2013 til 2019. Dette kan dog forklares ved, at Region Hovedstaden er den mest folkerige region i landet, samt at flere af de store virksomheder har deres hovedsæde (cvr-nummer) placeret i regionen og hele virksomhedens omsætning derfor registreres her.

En stor del af disse stigninger kan også forklares af de mange bolig- og anlægsinvesteringer, der i de seneste år har været i hovedstadsområdet.

Figur 2.3 Regional udvikling i installationsbranchens omsætning (mia. kr., 2020-priser)

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik og egne beregninger.

2.5 Virksomhedernes forventninger

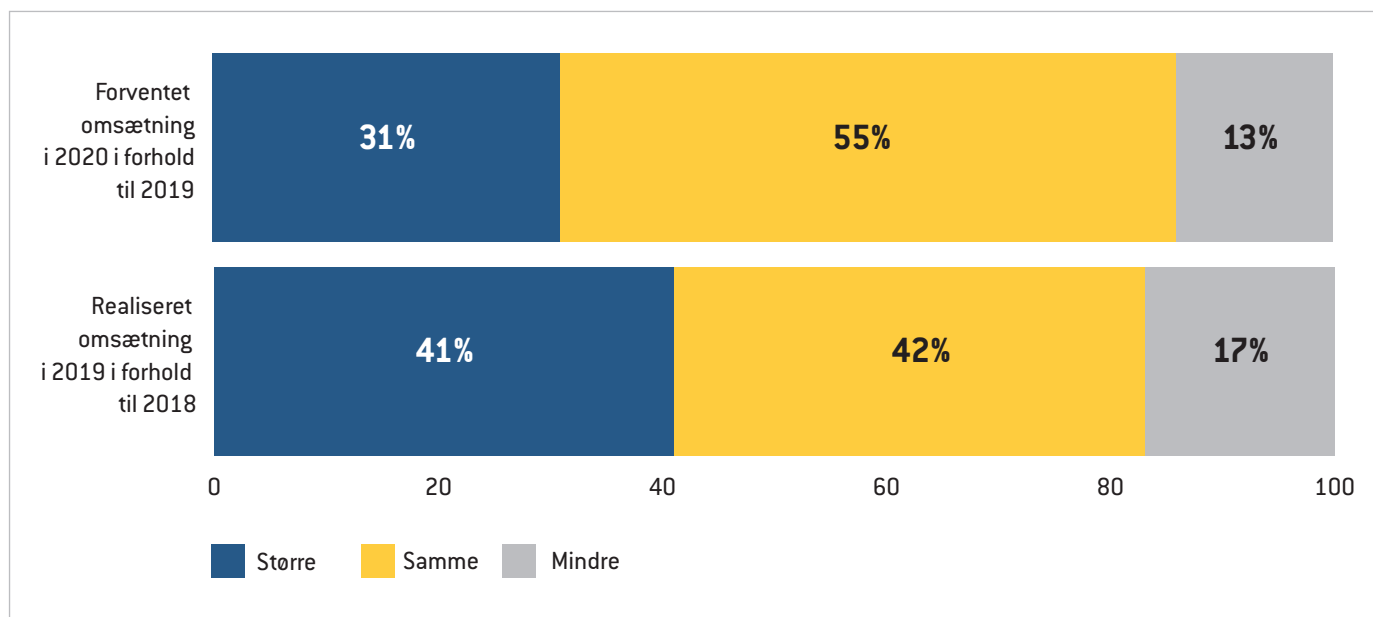
Hele 41 pct. af TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsvirksomheder havde en højere omsætning i 2019 end i 2018, mens kun 17 pct. oplevede et fald. Dette vidner om, at mange virksomheder fortsat nyder godt af opsvinget.

Samlet set har virksomhederne svaret, at de har haft en vækst på 9,0 pct. i 2019. Væksten, som tager udgangspunkt i medlemsundersøgelsens besvarelser, er højere end den vækst, som Danmarks Statistik har registreret for branchen. Forskellen skyldes blandt andet, at medlemsbesvarelserne er påvirket af opkøb og fusioner, og det ikke er alle virksomheder i den samlede installationsbranche, der svarer på medlemsundersøgelsen.

Virksomhederne svarede i forbindelse med medlemsundersøgelsen også på deres forventninger til fremtiden. Disse besvarelser blev dog alle indsamlet inden, coronaepidemien kom til Danmark.

Besvarelserne viser, at forventningerne til fremtiden var positive i installationsbranchen, hvor knap en tredjedel af respondenterne forventede en stigende omsætning i 2020 i forhold til 2019, mens kun 13 pct. forventede et fald i omsætningen. Samlet forventede respondenterne en vækst på hele 7,3 pct. i hele branchen. Elbranchen forventede en højere vækst i 2020 end vvs-branchen, hvor elbranchen forventede en omsætningsvækst på hele 8,0 pct. mod en vækst på 6,4 pct. for vvs-branchen. Det er generelt de store virksomheder, der forventede en høj vækst, mens de mindre virksomheder forventede lidt lavere vækstrater. Det må forventes, at coronaepidemien har påvirket deres forventninger negativt.

Figur 2.4 **Udvikling i 2019 og forventninger til 2020 (pct.)**

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse primo 2020.

Anm.: Medlemsundersøgelsen er gennemført før, coronaepidemien kom til Danmark.

2.6 Udvikling i nybyggeri og reparation

TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse viser, at 49 pct. af omsætningen i 2019 kom fra nybyggeri og tilbygning, mens de resterende 51 pct. kom fra service, reparation og vedligeholdelse. Der er således sket et skifte fra 2013, hvor 40 pct. af medlemsvirksomhedernes omsætning lå i nybyggeri og tilbygning, mens de resterende 60 pct. af omsætningen lå i service, reparation og vedligeholdelse. Dette betyder dog ikke, at omsætningen inden for service, reparation og vedligeholdelse er faldet. Det betyder blot, at væksten i omsætning inden for nybyggeri og tilbygning er steget relativt mere i de seneste år.

Af den samlede omsætning på 54,6 mia. kr. i 2019 kan 27,0 mia. kr. derfor henføres til nybyggeri og tilbygning, og 27,6 mia. kr. kan henføres til reparation, vedligeholdelse og service.

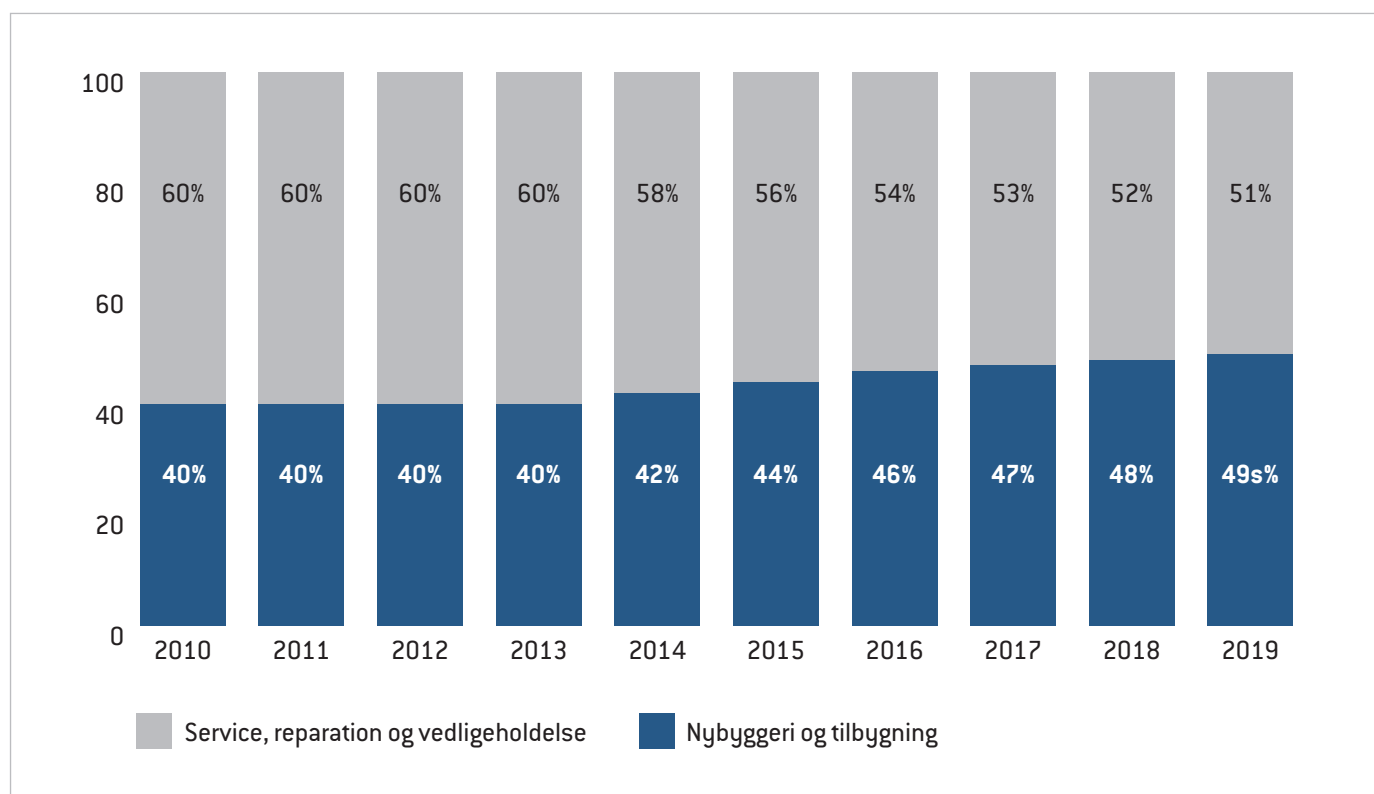
2.7 Udvikling i bygningstyper

TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse viser, at den største del af omsætningen i 2019 kommer fra arbejde på boligejendomme (30 pct.), herefter følger erhvervsejendomme (22 pct.), offentlige bygninger (22 pct.), industri (16 pct.) og anlæg (10 pct.).

En meget stor del af vvs-branchens omsætning kommer fra arbejde på boligejendomme. Elbranchens omsætning er derimod mere ligeligt fordelt mellem industri, erhverv, offentlige ejendomme, boliger og anlæg.

I 2020 ser både el- og vvs-virksomhederne det største potentiale i hhv. erhvervsejendomme og boligejendomme. I elbranchen forventer 33 pct. af virksomhederne, at omsætningen inden for erhvervsejendomme stiger, mens 27 pct. af vvs-virksomhederne forventer en højere omsætning fra opgaver på boligejendomme.

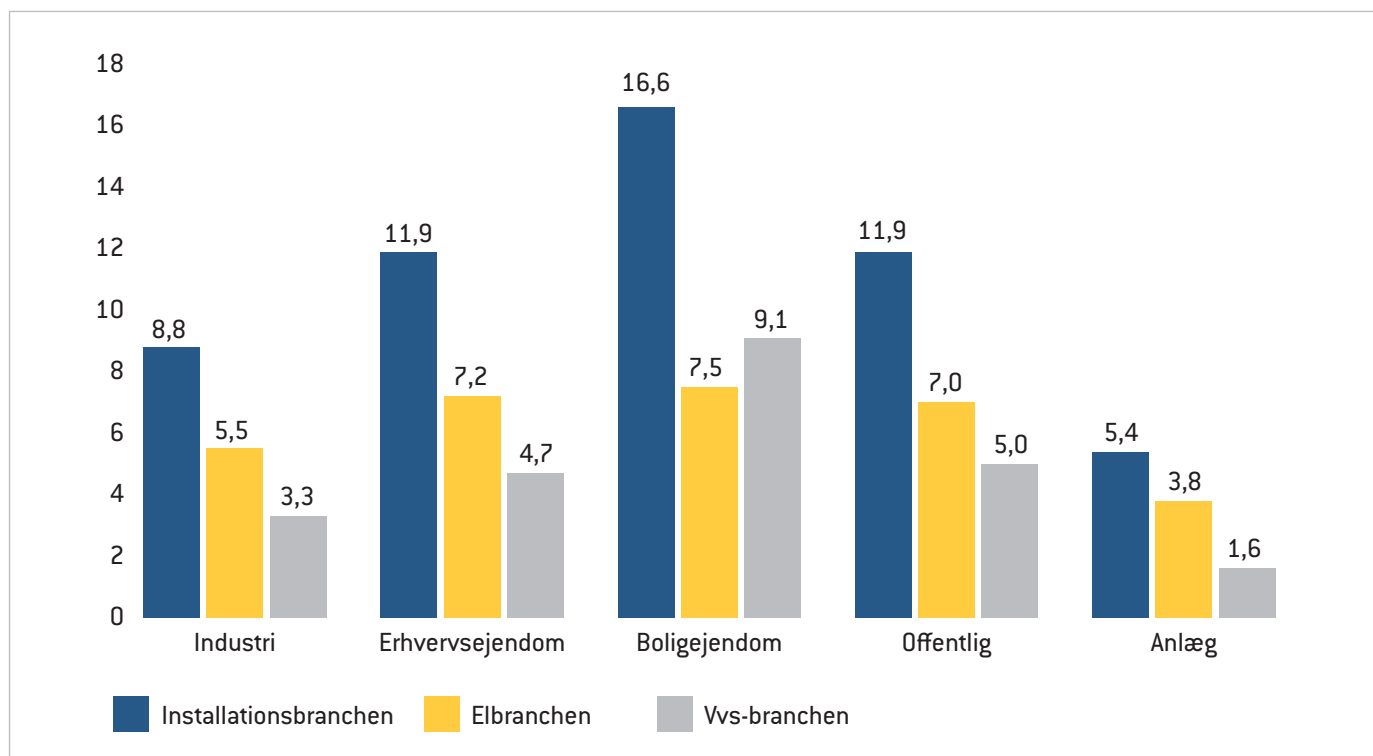
Figur 2.5 Omsætning i Installationsbranchen fordelt på arbejdets art

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelser 2010-2020.

Anm.: Svarene er vægtet i forhold til antal ansatte i virksomhederne.

Figur 2.6 Omsætning i Installationsbranchen fordelt på bygningstyper

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse primo 2020, særkørsel fra Danmarks Statistik og egne beregninger.
Anm.: Svarene er vægтет i forhold til antal ansatte i virksomhederne.

Industri

I takt med at vi kommer længere ind i det økonomiske opsving, og kapacitetsbegrænsningerne øges, kan mangel på arbejdskraft eller dyr arbejdskraft gøre det fordelagtigt for virksomhederne at investere i nye maskiner og automatisering. Når industrien efterspørger mere moderne og effektive industribygninger, forventes det at give mere arbejde til de virksomheder i installationsbranchen, der beskæftiger sig med industri.

Installationsbranchens kompetencer inden for intelligente bygningsinstallationer, automatisering, robotteknologi og energioptimering er meget efterspurgt. Det er særligt virksomhederne i elbranchen, hvor 25 pct. forventer en stigende omsætning inden for industrien.

Erhvervsjendomme

Erhvervsbyggeriet har de seneste år oplevet en stigning, efter at have ligget på et stabilt niveau i nogle år. Antallet af ledige erhvervsjendomme har længe været faldende, og lejepriserne inden for produktionslokaler har samtidig været stigende, hvilket har gjort det attraktivt at bygge nyt. Lager og produktionsbygninger har i de seneste år ligeledes haft en høj og stigende kapacitetsudnyttelse. Derudover har der i de seneste par år væ-

ret en stor stigning i nybygning af hoteller. Den positive tendens er dog ikke på samme måde gældende for kontorejendomme og ejendomme til detailhandel, der i løbet af 2019 i højere grad er blevet ledige.

Det stigende behov for, at virksomhederne kan udvide deres produktion, og det faldende antal ledige erhvervsjendomme betyder, at der er et behov for at tilpasse og renovere de ejendomme, der står tomme. Renovering og modernisering kan forbedre på lagerpladsen på eksisterende lagre, ligesom et stigende fokus på energieffektivisering kan have en positiv påvirkning på installationsbranchen.

Boliger

Boligbyggeriet har igennem en årrække været stigende, og det har i høj grad været behovet for flere boliger i større byer, der har drevet udviklingen. De foreløbige tal viser, at påbegyndte boliger i 2018 og 2019 var på sit højeste niveau under dette opsving. Dette var drevet af en fremskyndelse af boligbyggeri, på grund af skatteændringer, der giver skatterabat, hvis man overtager sin bolig inden 2020. Ligeledes blev der i 2016 og 2017 givet særligt mange tilsagn til nybyggeri af almene boliger, hvoraf mange af disse påbegyndte i 2019. Da disse investerin-

ger er foretaget, vil forventningerne til påbegyndt boligbyggeri i de kommende år være lavere. Eftersom en stor del af installationsbranchens rolle i nybyggeri, specielt for elbranchen, sker sent i processen, kan branchen dog stadig have fordel af det høje niveau af nybyggeri i 2019.

Det stigende antal bolighandler resulterer i boligrenoveringer før og efter handlerne. Lave renter, stigende indkomster, BoligJobordningen og stigende friværdi betyder, at boligejerne har flere midler til boligforbedringer. Det samlede boligbyggeri er efter mange års stigninger kommet op på et meget højt niveau. Derudover er der grundet klimahensyn, regeringens målsætning om 70 pct. reduktion af CO2 i 2030, og bygningernes stand et stigende behov for renoveringer i den almene sektor.

Offentlige ejendomme

Installationsbranchens aktivitet inden for offentlige ejendomme ligger fortsat højt og forventes også at gøre det i de kommende år. Det er særligt opførelsen af hospitaler, som topper nu. Den samlede projektsum for de nye hospitaler er på 50,6 mia. kr., og da byggerierne er meget "tekniktunge", har det en afsmittende effekt på installationsbranchen.

Arbejdet med hospitalerne er for længst begyndt og ventes at

toppe aktivitetsmæssigt i 2019-2021. Regeringens forståelsespapir byder dog også på ambitiøse klimamål, heriblandt energieffektivisering af offentlige bygninger, som kan påvirke installationsbranchens aktivitet positivt. Ligeledes er der igangsat en del byggeri og renovering af blandt andet universiteter og skoler, som også vil påvirke installationsbranchens omsætning positivt.

Anlæg

Den del af installationsbranchens omsætning, der kommer fra anlæg, ligger på et stabilt niveau. Metroarbejdet på Cityringen blev i 2019 afsluttet, og herefter arbejdes videre med Nord og Sydhavnslinjerne frem mod 2024. Derudover er der stadig planlagt flere større projekter såsom Femern Bælt-forbindelsen og en række baneinvesteringer. Med den grønne energiaftale i 2018 kan der ses frem til en række initiativer, som øger anlægsaktiviteterne i fremtiden.

Fleere af de udenlandske entreprenører, som konkurrerer med de danske virksomheder, medbringer selv arbejdskraft og maskiner. Dette gør, at kapacitetspresset i den del af installationsbranchen, der ligger inden for anlæg, er mindre end tidligere antaget.

Tabel 2.2 Udvalgte bygge- og anlægsprojekter (mia. kr.)

Projekt	Periode	Budget
Femern Bælt-forbindelsen	2019-2028	55,1
Hospitaler	2008-2032	50,6
Miljø (vandforsyning, spildevand mm.)	2016-2021	41,1
Varmeforsyning	2015-2021	36,3
Energinet.dk	2015-2021	33,9
Nyt signalsystem (BaneDanmark)	2009-2030	20,1
Københavns lufthavn	2019-2029	20,0
Letbaner (Aarhus, København og Odense)	2014-2025	10,8
Datacentre (Viborg og Fredericia)	2015-2020	10,8
Ringsted - Femern banen	2016-2028	9,5
Metro - Sydhavnslinjen	2018-2024	9,4
Projekter under bygningsstyrelsen (Universiteter, skoler, politiet mm.)	2016-2024	8,0
Elektrificering af baner	2013-2027	7,3
Storstrømsbroen	2018-2023	4,3
Metro - Nordhavnslinjen	2014-2020	3,2

Kilde: Transport- og Boligministeriet, Godt sygehusbyggeri.dk, Dansk Byggeri, Københavns Lufthavn og DR.dk.

Anm.: Tabellen er ikke en udtømmende liste, men medtaget for at skabe et overblik over større projekter relevante for branchen. Budgetterne er i forskellige prisniveauer, og tabellen skal derfor læses med forsigtighed.

2.8 Udvikling i el- og vvs-branchens forretningsområder

Kundernes forventninger til installationsbranchen ændrer sig hele tiden. Ændrede kundekrav, ny teknologi, politiske målsætninger og skiftende konjunkturer indebærer, at installationsbranchens forretningsområder hele tiden udvikler sig. Integration og styring af de tekniske installationer med energibesparende egenskaber oplever en stigende efterspørgsel. I industrien fylder styring, automatisering og energieffektivisering meget, mens indeklima og energioptimering fylder meget i boliger og kontorbygninger, og et højt niveau af nybyggeri gør, at det traditionelle installationsarbejde fylder meget.

Den årlige udvikling i forretningsområdernes omsætning skal læses med forbehold, da virksomhederne kan have svært ved at adskille specialerne fra hinanden og fra traditionelt installationsarbejde. Ligeledes kan analysen blive påvirket, hvis større og mere specialiserede virksomheder svarer i et år, men undlader at svare i andre år.

Elbranchens forretningsområder

Knap halvdelen af elbranchens samlede omsætning ligger ifølge virksomhederne fra TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse i traditionelt installationsarbejde. Denne andel virker dog til at være faldende, hvilket måske kan forklares af et lille fald i byggeriet i 2019. Med udgangspunkt i elbranchens samlede omsætning i 2019, kan omsætningen fra traditionelt installationsarbejde opgøres til ca. 15,0 mia. kr. i 2019 mod ca. 15,3 mia. kr. i 2018.

Sammenlignet med sidste års medlemsundersøgelse er den største forskel i forretningsområdernes omsætning, at andelen, der ligger i tele- og datainstallationer, ser ud til at stige til hele

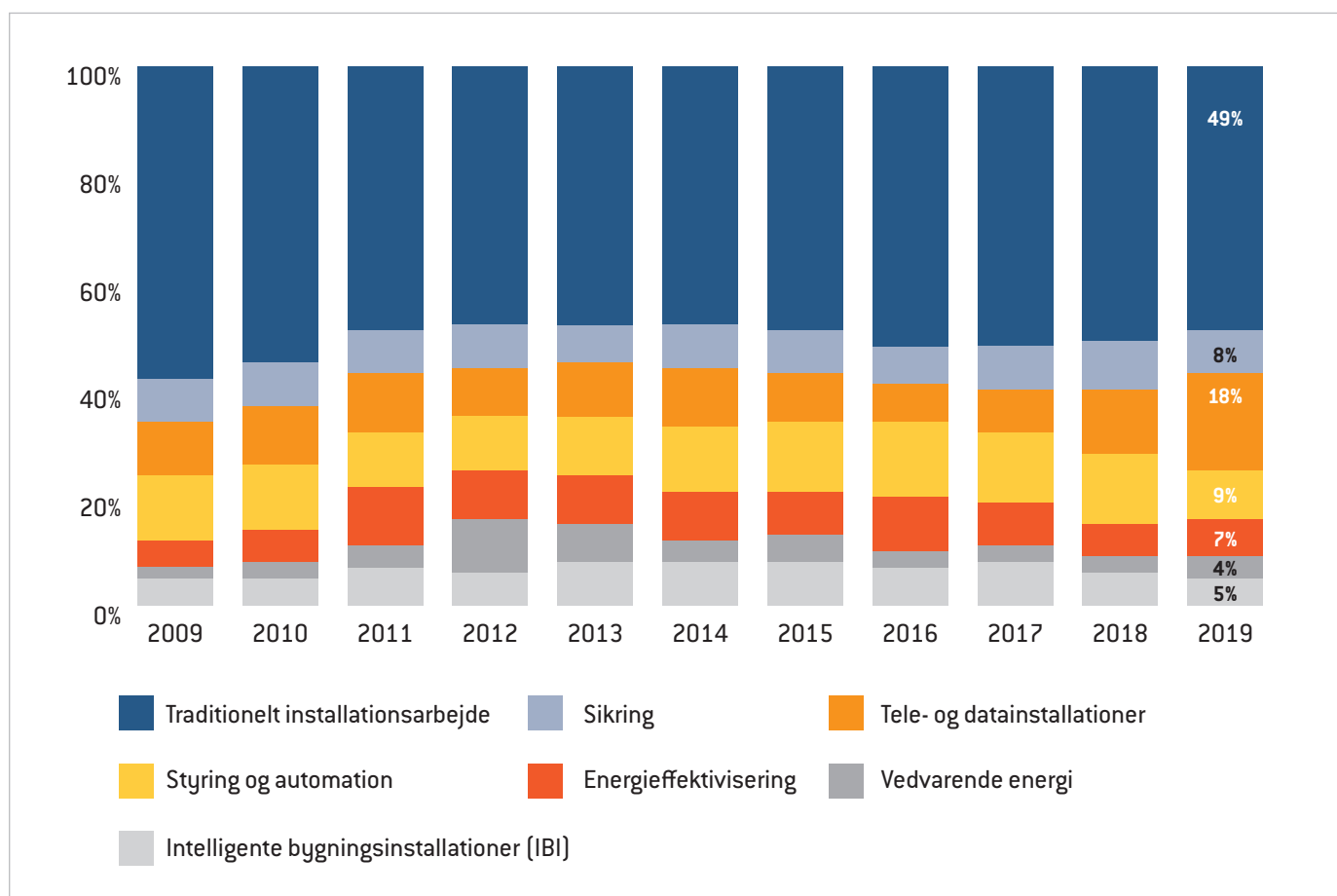
18 pct. i 2019. Meget af denne stigning kan dog forklares med, at flere store virksomheder med speciale i tele- og datainstallationer, som ikke svarede sidste år, har svaret i år. Noget af stigningen kan dog også forklares af hospitalsbyggeri, etablering af fibernet samt it-automation i industrien.

Omsætningen i styring og automation er faldet lidt og udgjorde i 2019 9 pct. af omsætningen, svarende til ca. 2,8 mia. kr. Industriproduktionen præges i disse år af automatisering og robotteknologi. Det er et forretningsområde med en høj grad af kompleksitet, der giver arbejde til de mest specialiserede automationsvirksomheder.

Energieffektivisering udgjorde i 2019 7 pct. af elbranchens omsætning, svarende til en omsætning på ca. 2,2 mia. kr. Sammenlignet med 2018 svarer dette til en stigning på et procentpoint. Intelligente bygningsinstallationers andel af omsætningen steg fra 6 pct. i 2018 til 5 pct. i 2019. Omsætningen for dette område var i 2019 på ca. 1,4 mia. kr. Da energieffektivisering og intelligente bygningsinstallationer efterhånden er blevet en generisk del af flere af elbranchens forretningsområder, kan det være svært at adskille dem fra de andre forretningsområder – og derfor kan deres andel være undervurderet. Derudover sker der en lille stigning i den rapporterede andel af omsætningen, der ligger i vedvarende energi, der på trods af dette stadig ligger meget lavt på 4 pct.

Sammenlignet med 2018 er andelen for vedvarende energi og sikring hhv. steget og faldet med et procentpoint. Forretningsområderne havde i 2019 en omsætning på hhv. ca. 1,3 mia. kr. og ca. 2,6 mia. kr.

Figur 2.7 Forretningsområder i elbranchen (andel af omsætning)

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelser 2010-2020.

Anm.: Svarene er vægget i forhold til antal ansatte i virksomhederne. Butikssalg er inkluderet i traditionelt installationsarbejde. På baggrund af medlemmernes besvarelser ser tele- og datainstallationers andel ud til at være steget meget i forhold til sidste år, men denne stigning vurderes ikke at være repræsentativ.

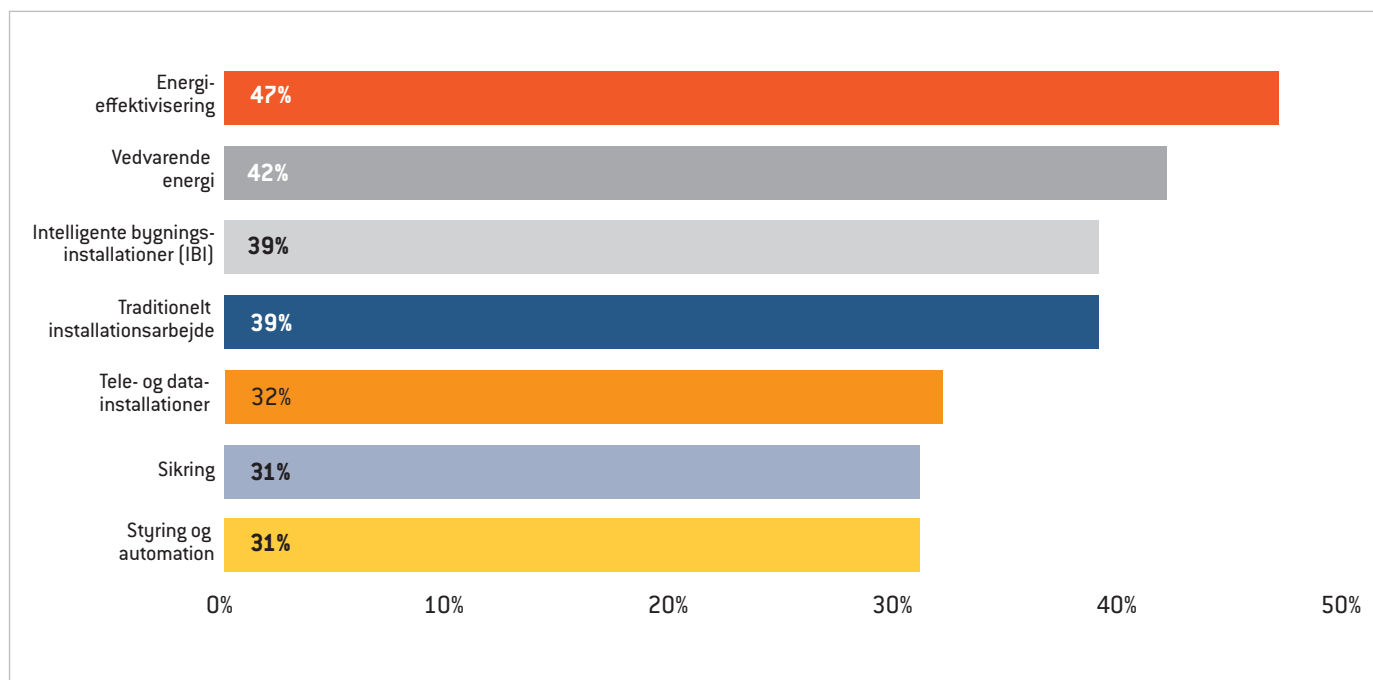
Elbranchens forventninger

Generelt ser elbranchen positivt på udsigterne til fremtiden, og størstedelen af TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemmer forventer da også en vækst i flere af deres forretningsområder. Virksomhederne har ligesom sidste år størst forventninger til stigninger i energieffektivisering. Således forventer hele 47 pct. af virksomhederne, at deres omsætning inden for energieffektivisering vil stige om fem år. Forventningerne til dette område har i en årrække været høje, men uden at omsætningen er vokset som forventet, og i 2019 fyldte det stadig kun 7 pct. af elvirksomhedernes samlede omsætning. En forklaring på de store forventninger til dette område kan bl.a. være klimaloven fra 2019 og regeringens forståelsespapir, der lægger op til investeringer i energibesparelser på offentlige ejendomme. Da en stor andel af energiforbruget i dag ligger i boligerne, vil klimaloven om 70 pct. CO2 reduktion formentlig medføre store investeringer i energibesparelser på boligområdet.

Virksomhederne har også store forventninger til, at omsætningen inden for vedvarende energi vil stige. 42 pct. af virksomhederne forventer omsætningsvækst inden for dette område om fem år. Dette område lå også højt sidste år, hvor 36 pct. forventede en stigning.

Traditionelt installationsarbejde er derimod et forretningsområde, hvor en lavere andel af virksomhederne forventer, at omsætningen vil stige om fem år. Her forventer 39 pct. af virksomhederne en stigning mod 45 pct. sidste år. En forklaring på dette kan være det faldende antal påbegyndte boligbyggerier, der forventes i de kommende år.

Figur 2.8 Forventninger til elbranchens forretningsområder om fem år (pct. der vurderer, området stiger)

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse primo 2020.

Anm.: Andelen af virksomheder, der vurderer, at det pågældende forretningsområde stiger.

Vvs-branchens forretningsområder

Størstedelen af vvs-branchens arbejde går under kategorien traditionelt installationsarbejde, som udgør 52 pct. af virksomhedernes samlede omsætning. Markedsandelen for traditionelt installationsarbejde er steget over de seneste år, og i 2019 var omsætningen på dette område ca. 12,2 mia. kr.

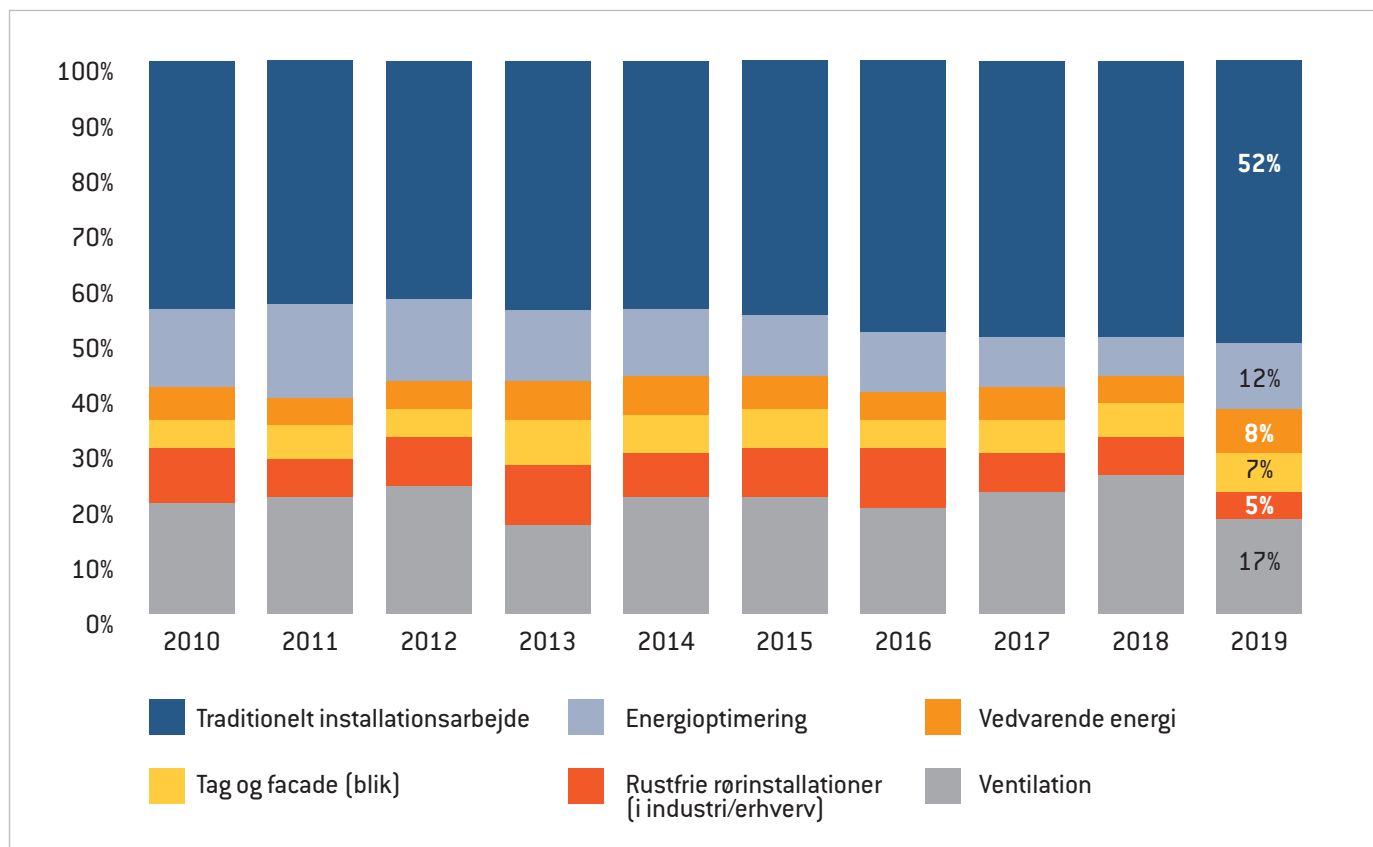
Ventilation er det næststørste område med en markedsandel på 17 pct. Dette svarer til en omsætning på ca. 4,1 mia. kr. Andelen af omsætningen, der ligger på dette område, er faldet markant i forhold til sidste år, hvor den lå på 22 pct. Dette fald hænger dog sammen med, at der er en lavere svarprocent fra ventilationsvirksomhederne i 2020, end der var i 2019. Det er derfor vores vurdering, at andelen af omsætningen, der ligger under ventilationsbranchen, er undervurderet.

Andelen af omsætningen, der ligger inden for energioptimering, er steget fra 7 til 12 pct., hvilket svarer til ca. 2,7 mia. kr. Dette område har generelt haft en faldende andel fra 2011 til 2018, men har i 2019 taget et spring op igen. Mange af vvs-branchens

forretningsområder har et element af energioptimering i sig, hvilket kan gøre det svært at skelne energioptimering fra andre forretningsområder.

Markedsandelene for rustfrie rørinstallationer faldt fra 7 til 5 pct., mens andelen for både tag og facade (blik) og vedvarende energi steg til hhv. 7 og 8 pct.

Figur 2.9 Forretningsområder i vvs-branchen (andel af omsætning)

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelser 2010-2020.

Anm.: Svarene er vægтет i forhold til antal ansatte i virksomhederne. På baggrund af medlemmernes besvarelser ser ventilations andel af den samlede omsætning ud til at være faldet, men dette fald vurderes ikke at være repræsentativ.

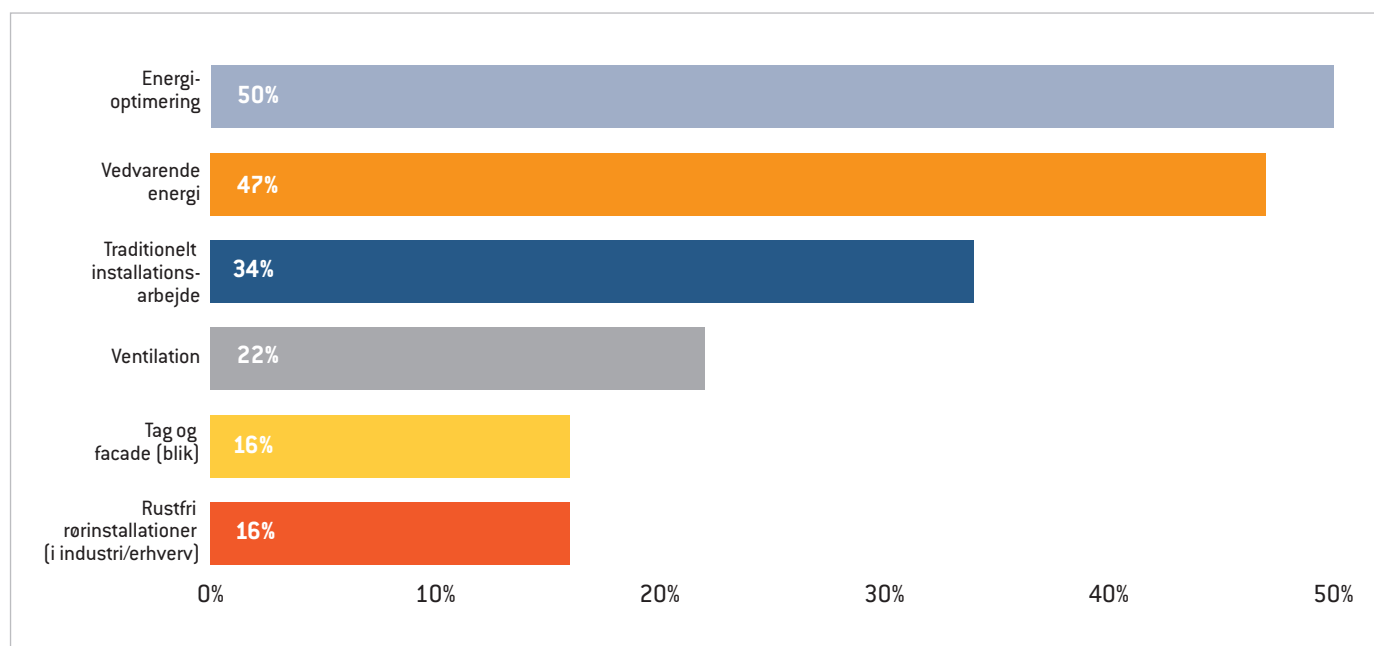
Vvs-branchens forventninger

Vvs-branchen forventer stigende omsætning inden for alle markedsområder, når de kigger fem år frem i tiden. På ingen af markedsområderne er der mere end 6 pct. af virksomhederne, der forventer tilbagegang i omsætningen. Dette vidner om optimisme i branchen og om, at alle forretningsområder er i fremgang.

De tre markedsområder, som vvs-branchen har størst forventninger til om fem år, er de samme som i sidste års medlemsun-

dersøgelse. 50 pct. af virksomhederne forventer vækst inden for energioptimering, mens 47 pct. tror på øget omsætning inden for vedvarende energi. Disse to forretningsområder er dér, hvor de fremtidige forventninger er klart størst. Det tredje område er traditionelt installationsarbejde, hvor 34 pct. af virksomhederne forventer vækst i omsætningen om fem år. Dette er noget lavere end de 41 pct., som det lå på sidste år. En forklaring kan være, at en forventning til afmatning i nybyggeriet.

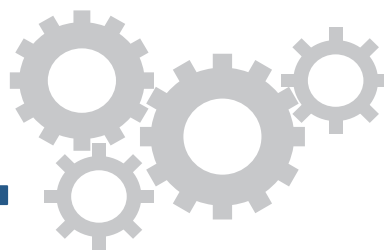
**Figur 2.10 Forventninger til vvs-branchens forretningsområder om fem år
(pct. der vurderer, området stiger)**

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelse primo 2020.

Anm.: Andelen af virksomheder, der vurderer, at det pågældende forretningsområde stiger.

3. Installations-branchens arbejdskraft

Beskæftigelsen i installationsbranchen steg i 2019 og er nu oppe på et rekordhøjt niveau. 48.000 personer er beskæftiget i branchen samtidig med, at ledigheden fortsat er på et meget lavt niveau. Lav ledighed kan føre til rekrutteringsudfordringer. Branchen har dog indtil videre løst disse udfordringer ved at ansætte flere lærlinge, mere udenlandsk arbejdskraft og personer med andre end de traditionelle kompetencer. Derudover har virksomhederne i branchen været gode til at tiltrække el- og vvs-uddannede tilbage til installationsbranchen.

3.1 Endnu en beskæftigelsesrekord

I 2019 var beskæftigelsen i installationsbranchen på 48.000, hvilket var 1.000 mere end sidste års rekord og højere end niveauet i slutningen af den seneste højkonjunktur. Dette svarer til en stigning på 2 pct. i forhold til 2018 og en stigning på hele 21 pct. i forhold til bunden i 2013.

Installationsbranchens beskæftigelsesrekord under den sidste højkonjunktur lå på 45.600, altså 2.400 lavere end beskæfti-

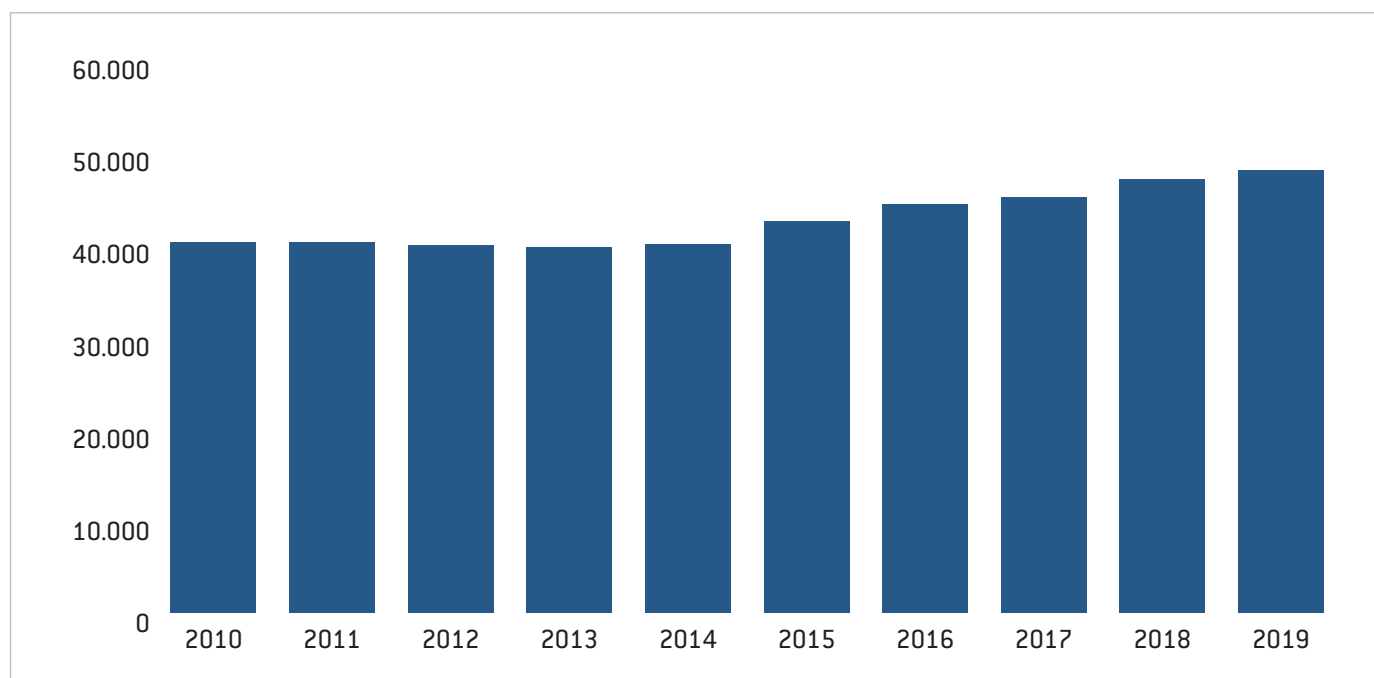
gelsen i 2019. Der er således flere beskæftigede i dag til trods for, at omsætningen i branchen ikke har nået niveauet fra slutningen af sidste højkonjunktur.

I 2019 var antallet af beskæftigede i vvs-branchen på 17.800, hvilket er det samme som i 2018. Hele installationsbranchens stigning ligger derfor i elbranchen, hvis beskæftigelse i 2019 var på rekordhøje 30.200 beskæftigede.

Det skal bemærkes, at der er en vis usikkerhed omkring tallene, da flere virksomheder udfører både el- og vvs-arbejde. Dette kan føre til, at beskæftigelsen i elbranchen overvurderes, mens beskæftigelsen i vvs-branchen undervurderes eller omvendt. Samlet set er der dog sket en stigning i installationsbranchens beskæftigelse.

Den samlede bygge- og anlægsbranche har ligeledes oplevet en stigende beskæftigelse i 2019 på ca. 5.000, hvilket bringer det samlede antal beskæftigede inden for bygge og anlæg op

Figur 3.1 Beskæftigelsen i installationsbranchen (antal beskæftigede)

Kilde: Danmarks Statistik, BYGV01.

Anm.: Gennemsnit af de kvartalsmæssige stikprøver, der inkluderer mindst 60 pct. af branchens beskæftigelse.

på 177.600 beskæftigede. Dette er dog stadig et stykke fra beskæftigelsesrekorden i 2007 på ca. 189.500 beskæftigede. Sammenlignet med toppen af sidste højkonjunktur er der derfor en større andel af de beskæftigede i bygge og anlæg, der er ansat i installationsbranchen. Beskæftigelsen er dermed steget med mere i installationsbranchen end i de øvrige dele af bygge- og anlægsbranchen.

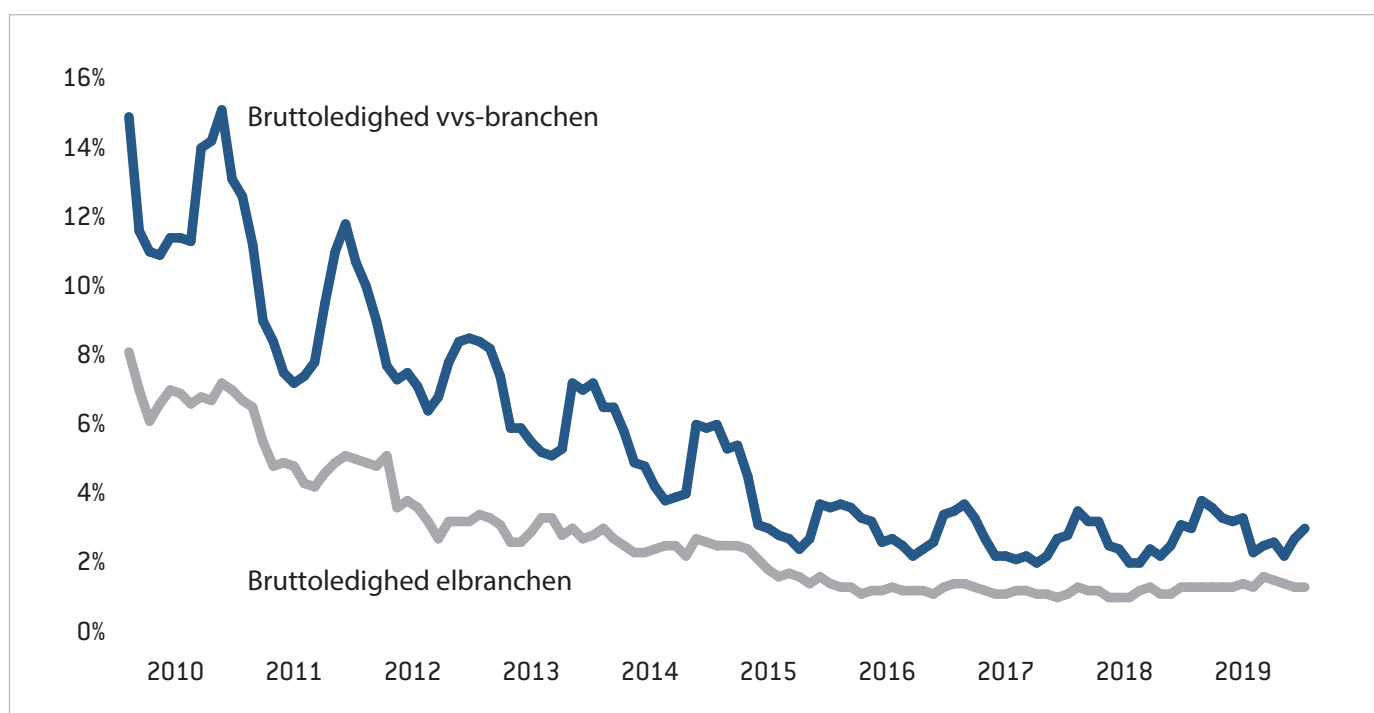
Det samlede antal ledige i installationsbranchen har siden 2016 ligget på et konstant og meget lavt niveau. Antallet af bruttoledige blandt både elektrikere og vvs'ere har i 2019 været marginalt højere, end det var i 2018. På trods af dette har virksomhederne i branchen alligevel formået at øge beskæftigelsen.

3.2 Branchens rekrutteringsmuligheder

Installationsbranchen har i de seneste år været kendetegnet ved en meget lav ledighed samt en stigende beskæftigelse. Den lave ledighed kan give udfordringer for rekrutteringen. Branchen har dog i de seneste år formået at løse denne udfordring ved blandt andet at ansætte andre typer end dem med de traditionelle kompetencer.

TEKNIQ Arbejdsgivernes arbejdskraftsundersøgelse fra 2019 viser, at 24 pct. af virksomhederne i branchen havde et forgæves rekrutteringsforsøg inden for den sidste måned. Dette er et lille fald i andelen af forgæves rekrutteringer i forhold til 2017 og 2018, hvor den lå på hhv. 27 pct. og 25 pct. Der er dog stadig langt til de næsten 49 pct. forgæves rekrutteringer, som branchen oplevede i 2007.

Figur 3.2 Ledige organiseret i Dansk EI-Forbund og Byggefagenes A-kasse (bruttoledighed, pct.)

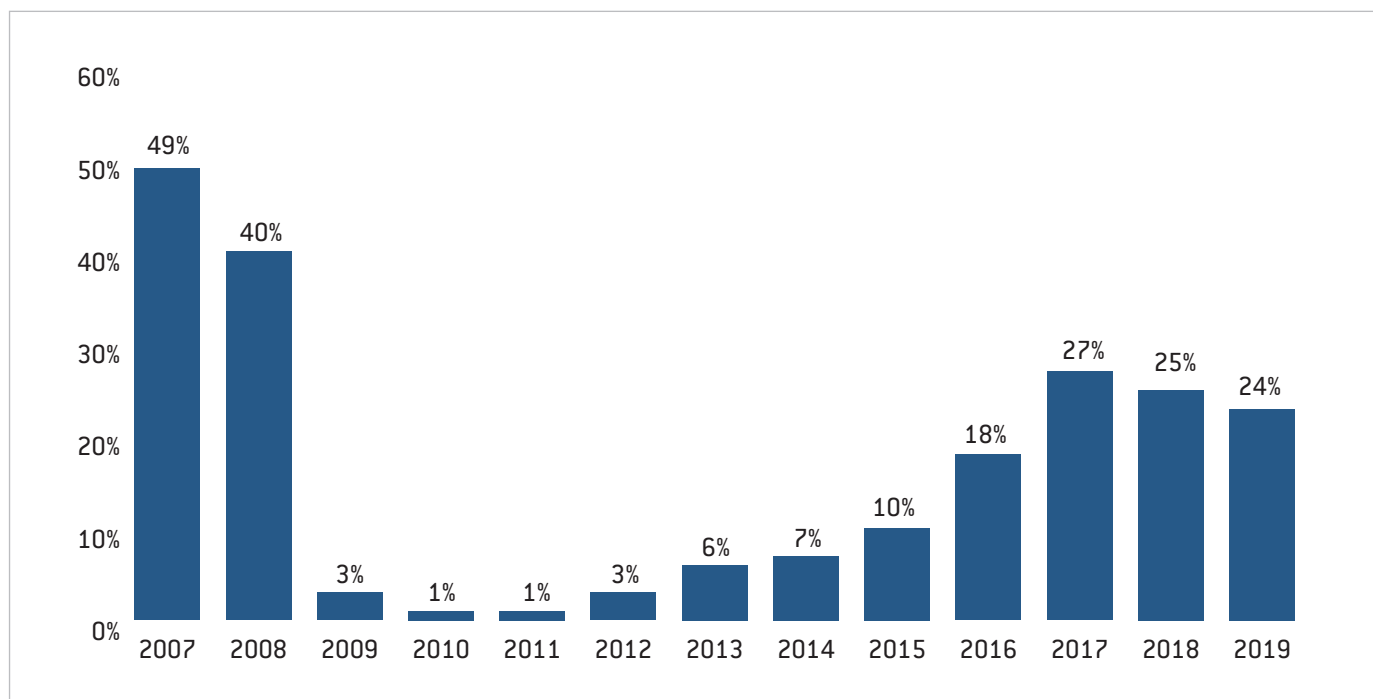

Kilde: Dansk EI-Forbunds Arbejdsløshedskasse og Byggefagenes Arbejdsløshedskasse.

Anm.: Ledigheden måles blandt ledige på dagpenge, som er forsikrede af Dansk EI-Forbunds A-kasse eller Byggefagenes A-kasse. Dermed er ledige elektrikere og vvs'ere, som er forsikrede af en anden a-kasse eller er uden for arbejdsmarkedet, ikke medregnet.

Figur 3.3 Andel installationsvirksomheder, der forgæves har forsøgt at rekruttere arbejdskraft (pct.)

Kilde: TEKNIQ Arbejdsgivernes medlemsundersøgelser 2007-2019, april de pågældende år.

Anm.: Undersøgelsen tager udgangspunkt i andelen af virksomheder, der i april forgæves har forsøgt at rekruttere arbejdskraft den seneste måned.

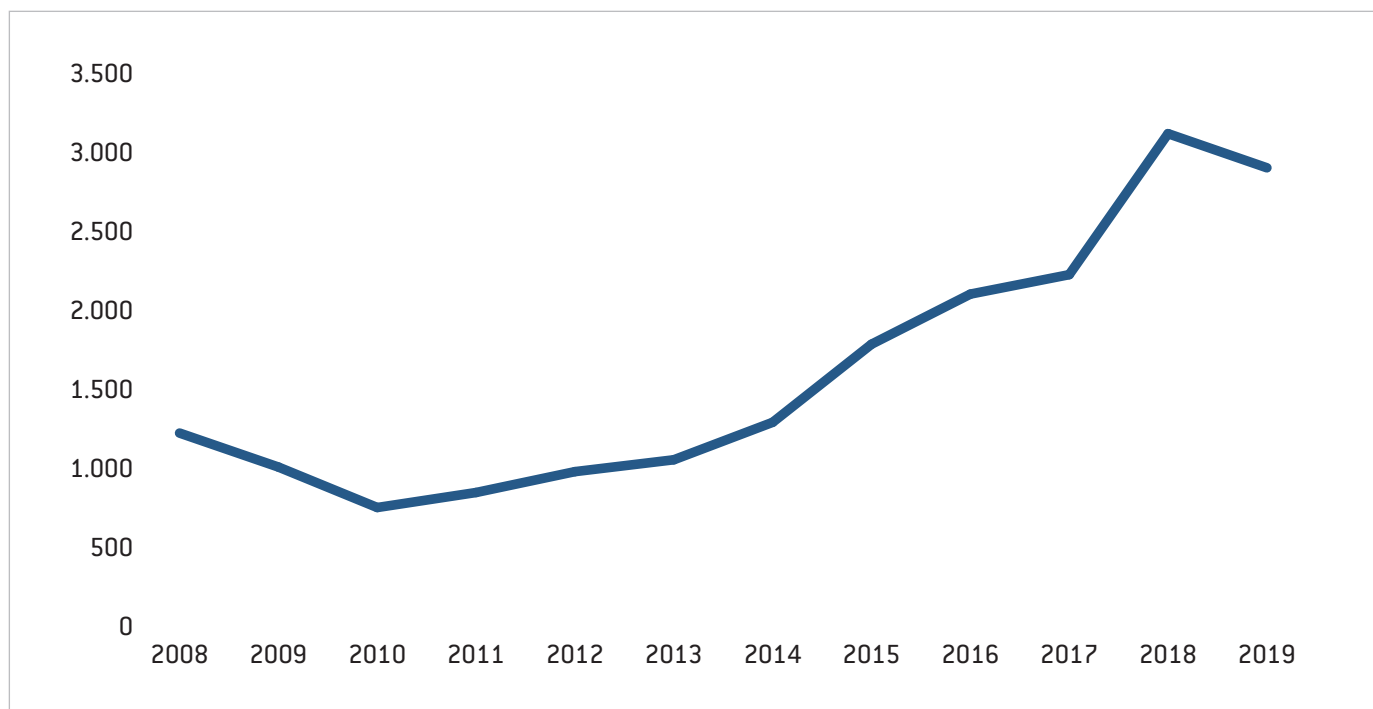
Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) udarbejder hvert kvartal en rapport om rekrutteringssituationen på hele det danske arbejdsmarked. Den seneste rapport fra december 2019 viste 61.370 forgæves rekrutteringer for det sidste halvår af 2019, hvilket giver en forgæves rekrutteringsrate på 20 pct. Generelt viser STAR's opgørelse, at den forgæves rekrutteringsrate er faldet lidt sammenlignet med 2017 og 2018, men at den stadig ligger på et relativt højt niveau. Dette lægger således meget i forlængelse af TEKNIQ Arbejdsgivernes egen arbejds-kraftsundersøgelse.

Bygge- og anlægsbranchen er en af de brancher, der har de største rekrutteringsudfordringer i Danmark. STAR's opgørelse viser dog, at branchen har været rigtig gode til at ansætte personer med en anden profil, end den oprindeligt efterspurgte. STAR's opgørelse bekræfter således TEKNIQ Arbejdsgivernes egen analyse, der viser, at installationsbranchen løser rekrutteringsudfordringerne.

En anden måde, som installationsbranchen løser rekrutteringsproblemerne på, er ved at ansætte udenlandsk arbejdskraft. Som det fremgår af figur 3.4, har der fra 2010 til 2018 været en uafbrudt stigning i branchens beskæftigelse af udenlandsk arbejdskraft, fra 700 til over 3.000. Antallet af udenlandske beskæftigede faldt i 2019 en smule, men er stadig over 2.800.

Sammenlignet med 2010 er den samlede beskæftigelse steget med omkring 8.000, hvoraf over 2.000 har været udenlandske statsborgere. Virksomhederne i installationsbranchen er således opmærksomme på, at international arbejdskraft er en god buffer i en periode med højkonjunktur.

Figur 3.4 Udenlandske statsborgere i installationsbranchen (antal fuldtidsbeskæftigede)

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, særtræk pba. Jobindsats.dk
Amn.: Inkl. eventuelle personer registreret i Registeret for Udenlandske Tjenesteydere (RUT).

TEKNIQ Arbejdsgiverne har udarbejdet en analyse af medarbejdersammensætningen i installationsbranchen, som viser, at der er sket en del forskydninger i sammensætningen af medarbejdere fra 2015 til 2018. Som det fremgår af tabel 3.1, er andelen af medarbejdere med en lang videregående uddannelse som fx ingeniør steget. Andelen af medarbejdere med erhvervsfaglige uddannelser, såsom elektriker og vvs'er, er faldet. Antallet af erhvervsfaglige uddannede er dog steget i virksomhederne, men da stigningen i antallet af medarbejdere i andre faggrupper er større, giver det et fald i andelen.

Ændringen i personalesammensætningen kan forklares af flere ting. For eksempel ændrer opgaverne og kundernes krav sig løbende til installationsbranchen. Dette har fx givet et større behov for ansatte med en lang videregående uddannelse i virksomhederne. Ligeledes har ledigheden blandt de traditionelle kompetenceprofiler været meget lav, hvilket har tvunget virksomhederne til at finde alternative løsninger, og dermed ansætte nye typer medarbejdere. Installationsbranchen har dermed været fleksibel og opmærksom på, hvordan rekrutteringsudfordringen kan løses.

Virksomhederne i installationsbranchen har i de seneste år ansat mange lærlinge, og de ansætter generelt flere end andre brancher. I 2019 fastholdt branchen det høje antal af lærlinge med ca. 3.375 indgående uddannelsesaftaler. Fordelt på de to brancher indgik el- og vvs-branchen hhv. 2.419 og 956 lærlingeaftaler i 2019, hvilket svarer til hhv. en stigning på 1,1 pct. og et fald på 2,7 pct. Den øvrige byggebranche oplevede i 2019 et fald på 7,3 pct. i indgåede uddannelsesaftaler i forhold til det foregående år.

Trods den aktuelle usikkerhed grundet coronaepidemien, så har installationsbranchen gode muligheder for at komme tilbage i vækstsporet igen. Det er på nuværende tidspunkt svært at spå om, hvor længe coronaepidemien vil påvirke, men både den grundlæggende efterspørgsel efter fx intelligente bygningsinstallationer, det politiske fokus på energioptimering og en grundlæggende sund dansk økonomi består. Derfor har installationsbranchen stadig gode betingelser fremadrettet, forudsat at virksomhederne fortsat formår at tiltrække tilstrækkelig kvalificeret arbejdskraft.

Table 3.1 Personalesammensætning (antal fuldtidsbeskæftigede og andele)

	2015		2018	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Ufaglærte	4.992	11,0%	5.276	10,9%
Elever	4.714	10,4%	5.836	12,0%
Erhvervsfaglige uddannelser	27.854	61,6%	29.362	60,4%
– Heraf elektrikere	11.617	25,7%	12.190	25,1%
– Heraf VVS	6.645	14,7%	7.031	14,5%
– Heraf øvrige (fx smede og kontor)	9.592	21,2%	10.141	20,9%
Kort videregående uddannelser (fx installatør)	5.511	12,2%	5.743	11,8%
Mellemlang videregående uddannelser (fx maskinmester)	1.411	3,1%	1.772	3,6%
Lang videregående uddannelser (fx ingeniør)	281	0,6%	505	1,0%
Uoplyst (fx udlændinge)	453	1,0%	204	0,4%
I alt	45.216	100%	48.598	100%

Kilde: Særtræk fra Danmarks Statistik, UDDA og RAS

Anm.: Tabellen angiver antallet af beskæftigede registreret ultimo november i installationsbranchen. Der er taget udgangspunkt i de beskæftigedes primære tilknytning til arbejdsmarkedet.

TEKNIQ Arbejdsgiverne

Paul Bergsøes Vej 6

2600 Glostrup

Telefon: 4343 6000

www.tekniq.dk

tekniq@tekniq.dk